

János

LELKIPÁSZTOR

1942. ÁPRILIS HÓ
XVIII. évfolyam 5. szám

TARTALOM:

CSENDEN ISTEN ELŐTT:

Papzsák. Szabó József.

A DOLGOZÓSZOBÁBAN:

A Júdás-probléma. Győri János. — Egyházi esztendő a szószéken. Veöreös Imre.

ÖSSZEKULCSOLT KÉZZEL:

Imádságok a finn agendából. Joób Olivér. — Imádkozunk együtt. Harmati Béla.

SZÓSZÉKEN:

Háború és békekötés. Feltámadás. A legyőzött halál, Wolf Lajos. Ujjongó magasztalás. Isten gazdag kegyelme. A nyilvánvaló szeretet. Balikó Lajos.

BÖLCSŐTŐL A KOPORSÓIG:

Esztendő beszéd. Hering János.

KATEDRÁN:

Ábrahám elhivatása. Opfermann Ernő.

MAGUNK KÖZÖTT:

Területi és népi tényezők az egyházi szervezetben. Spiegel-Schmidt Frigyes.

KÖNYVTÁRBAN.

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

D. KAPI BÉLA

elnökele alatt

JÁROSI ANDOR

KEMÉNY LAJOS

KARDOS GYULA

MOLITORISZ JÁNOS

Felolós szerkesztő és kiadó:

TÚRÓCZY ZOLTÁN

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN

Előfizetési ára egy óvre 10 pengő. Lévitáknak és segédlelkészeknek 5 pengő, vallástanító lelkészeknek 6 pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nyíregyháza, Luther-tér 14. szám.

Postacsekkszámla: 11.576.

Csendben Isten előtt.

Papi bűnök.

5. Papzsák.

Mikeás 3, 3.

Papzsák?! *Én?* Kikérem magamnak. Nincs is zsákom. Ha van is, nem feneketlen. Csak híványomhoz ragaszkodom. S ami jár, hát jár. Igaz. De Mikeás kemény igéjének mégis van hozzám is szava.

Anyagias vagyok. „Nyúzni?“, — azt nem! De vérig keserít, ha szemetes bűzát kapok, igen örülök a megtetézett stólának, — adományt pedig, no ugyan mikor is tettem utoljára tulajdon zsebemből Isten oltárára? Kicsi dolgok, de arcképem egy-egy vonása valamennyi.

Pedig lelkész vagyok. Lelkész és nem anyagász. Az anyagias lelkész lényegbeli ellenmondás. Lelket emlegetek, anyagot szorongatok: ellenmondás. Vasárnap égfelé nézek, hétköznap porban turkálók: ellenmondás. Gondviselésről szónokolok, de holdjaimban bizakodom: ellenmondás. Így aztán táthatom akármilyen hangosra a számat, a zsákomnak még hangosabb a szája.

Bele kell nyugodnom, hogy *én* vagyok a *gyülekezetért* és nem a *gyülekezet* van értem. Ez lehet megalázó, de meg nem változtatható. Nyájam nem nyírásra, hanem legeltetésre való. Nem belőle, hanem érte élek. Ez a sorrendi csere sok mindent megold életem anyagi vonatkozásaiban.

Igaz, hogy élni kell.

Igaz, hogy méltó a munkás a maga jutalmára.

Igaz, hogy ami jár, jár.

De az is igaz, hogy elsősorban nekünk szól: „Keressétek először Istennek országát és az ő igazságát; és ezek mind (ráadásul) megadatnak néktek.“

Szabó József
győri lelkész.

A dolgozó szobában.

A Judás-probléma.

A bőjti időszakban, különösen a nagypénteki eseményekkel kapcsolatban sok szó esik Júdásról is. Hiszen a golgotai eseményekben — ami annak szomorú emberi oldalát illeti — fontos szerep jutott Júdásnak is. Különféle beállításban szoktak Júdásról beszélni. Szólnak arról, hogy íme, milyen gonosz tudott lenni az ember: Krisztussal volt három éven át és elárulta Őt! Személyes vonatkozásban párhuzamot vonnak Júdás árulása és a mi Krisztust eláruló magaviseletünk és a mi felelősségünk között. Összehasonlítják Péter árulását Júdáséval: Péter bűnbánatban megtért kegyelemre, Júdás még az utolsó pillanatban is eltaszította Isten képét „e világ szerint való megszorodásával“ (2. Kor. 7, 10.), illetve öngyilkosságával.

És valóban, sok ember számára lehet egészen személyes, égető kérdéssé a Júdás-probléma. Tudjuk, hogy Kálvin is hivatkozik Júdásra a maga predestinációs tanításának igazolásában. Úgyhogy a nagycsütörtöki árulás Isten előre elvégzett akaratából történt, de azért mégis maga Júdás a felelős érte. És ezt szépen lehet igazolni is a Szentírásból. Jézus is sokszor mondotta előre és mondotta a feltámadása után is, hogy ennek így kellett történnie. Viszont ugyanő mondja Pilátusnak: „Nagyobb bűne van azért annak, aki a te kezébe adott engem.“ (Ján. 19, 11.) Vagy még előbb a tanítványoknak: „az embernek Fia jóllehet elmegy, amint meg van írva fölöle, de jaj annak az embernek, aki az embernek Fiát elárulja; jobb volna annak az embernek, ha nem született volna.“ (Mt. 26, 24.) Hogyan lehetséges ez? Hát felelős lehet szegény Júdás azért, hogy éppen ő lett az a szerencsétlen, akinek el *kellett* árulnia a Krisztust; s most mégis ő a felelős? Hát őrajta teljesedett volna be Pál apostol szava: „avagy nincsen-é a fazekasnak hatalma az agyagon, hogy ugyanazon gyuradékból némely edényt tisztességre, némelyet pedig becstelenségre csináljon?“ (Róm. 9, 21.) Dehát ez igazságtalanság!

Hallottam egy északi püspökről, akinek szintén nagy, egészen lelke mélyéig hatoló, gyötrő kérdése volt a Júdás-probléma. Egyszer bement templomába s az oltár előtt térdelve tusakodott felette. És akkor ott kijelentést kapott állítólag, mely szerint Isten megnyugtatóan felelt volna neki: „ne gyötrődj, Júdás is üdvözl!“.

Mi most e néhány sorban megkíséreljük azt, hogy feleljünk erre a kérdésre — véleményünk szerint — nem pusztán egyéni gondolataink alapján, hanem a fődologban a Szentírásra — közelebbről Jézus szavaira — építve mondanivalónkat. Jézus olyan tudósítást adott Júdásra vonatkozólag, hogy ha egyszerűen ahoz tartjuk magunkat, megmenekülünk mindenféle predestinációs tévelygéstől, vagy — személyes vonatkozásban — minden lelki gyötrődéstől a Júdás-problémát illetőleg.

Melyik Jézusnak ez a kijelentése? János 6, 70-ben azt mondja: „nem én választottalak-é ki titeket a tizenkettőt? És egy *közületek ördög*“. Arra nem lehet hivatkozni, hogy — mivel a görög szövegben nem a Sátán szerepel — nem az Ördögről, hanem inkább csak arról van szó: „gonosz,

ördögi": egy^a közületek ördögi... Nem lehet azért sem, mert épen János egymás aequivalenseként felváltva használja a két szót: „a régi kígyó, aki nevezetik Ördögnek és a Sátánnak.“ (Jel. 12, 9.) Későbbi fejtegetéseink szempontjából különben is mindegy, hogy a szón magát az ördögöt, vagy egy angyalát értjük-e?

Tudjuk Lutherról — különösen az Úrvacsóra-kérdésben lett ez nyilvánvalóvá —, hogy nem filozofált Jézus szavain, hanem úgy fogadta azokat hittel, amint Jézus mondotta: *hoc est corpus meum* s ebbe az *est*-be nem lehet belefizozofálni: a *hoc* significat-ot. Itt is ez a helyzet. Jézus szavát egyszerűen elfogadva ezt kell mondanunk: Júdás-probléma nincs, mert Júdás nem volt olyan értelemben ember, mint pl. a többi tizenegy, hanem maga az ördög volt. — És ezzel akár be is fejezhetnők mondanivalóinkat, magyarázatra nincs is szükség: Jézus így szólt, tehát így van!

Azonban világosabb megértés miatt és hogy senki se fájlassza ezt a megoldást, mert ez esetben elvész a különféle hagyományos Júdásfelfogásokból levonható prédikációkban nagyszerűen és hatásosan érvényesíthető nevelő célzat — ezért vonjuk le Jézus fenti szavainak néhány következményét.

1. Jézus-szavai szerint Júdás az ördög volt maga. Hogyan, hát nem ember volt? Hiszen úgy járt-kelt, mint ember, úgy született, élt és — bár nyomorúttul — úgy halt meg, mint ember! Számomra nagyon világosnak és Jézus szavaival megegyezőnek látszik a következő felfogás:

Az ördög bizonyára nem nézte tétlenül az Atya szeretetének az emberré, testté lett Jézusban elkezdődött munkáját. S nem csak az Ige, a Krisztus lett testté, emberré, hanem az ördög is. És amint Krisztus valóságos Isten és valóságos ember, úgy Júdás is valóságos ördög és valóságos ember. S amint a földi Krisztusban csodálatosan hol az isteni, hol az emberi *dominált* (csodái, bűnnélkülisége stb. — sír, éhezik, verejtékezik, szenved, megszomjazik stb.), úgy Júdásban is. Bizonyára volt idő, voltak pillanatai, napjai, amikor ő is ép olyan „ártatlan“ és „jó“ volt, mint bármely más ember; és volt idő, amikor valóságos ördöggé lett: ellopta a szegények pénzét, a falattal „belément“ az ördög és — a legfontosabb — eladta Mesterét. (János 12, 6.; 13, 27.) Nemcsak hálátlan módon elárulta, hanem gyalázatosan eladta. Ördögibb tettet el sem lehet képzelni...

2. Mikor a Szentírás Jézus üdvösség-munkájában annyiszor hangsúlyozza azt a bizonyos „kell“-t, (Lk. 24, 46.) akkor egyrészt Isten üdvtervének, szeretetének, előre elrendelt voltára utal, másrészt pedig ez a „kell“ a bűn szempontjából nézve az ördögre vonatkozik, aki miatt szükséges volt a megváltásnak ez a módja. Mikor arról van szó, hogy Júdásnak el kellett árulnia a Mestert, akkor ez nem egy szegény, akaratlan kívül, előreelrendelésből cselekvő nyomorútt emberféreg tragédiája, hanem a sátán legvakmerőbb tette. — Mondhatjuk azt is, hogy a sátán tragédiája, hiszen akaratlanul is a megváltás művét „hajtotta végre“ e bűnével is. Ezen az úton lett éppen Megváltóvá az Úr Jézus...

3. Jézus valóságos emberré lételekor „igénybevett“ egy valóságos emberi testet. (Persze, nemcsak, mint formát, mint porhüvelyt, hanem valósággal az Ő testévé lett.) És Jézus többek közt azt is megmutatta, hogy mi történt azzal az emberi testtel, amely az Ővé volt; a háfálból

megdicsőülten feltámadott. Történhetett-e nagyobb, szentebb és drágább megtiszteltetés azzal a testtel, minthogy megdicsőítettet? És így Jézus halottaiból megdicsőülten feltámadva zsengeje, záloga lett azoknak, első lett azok közül, akik Benne halnak meg, hogy azokat is feltámasztja hasonló dicsőséges testben, akik az Övéi. (I. Kor. 15, 20.) Pl. Már az utolsó földi pillanataiban úgy ragyogott Jézus első vértanujának — Istvánnak — arca tündöklő megdicsőülthöz hasonló szépségében. (Csel. 6, 15.) Igen, Jézus emberi teste megdicsőült és üle az Atya jobbára... Kegyelmet, életet ad az Ő teste az Úrvacsorában (természetesen nem mágikus értelemben)... S az övéi: Illés (II. Kir. 2, 11.), István, majd velünk együtt (I. Kor. 15, 52. 53) megkapják a dicsőséges testet, mert mi Néki — kegyelemből — örököstársai vagyunk. (Róm. 8, 17.)

Annak a testnek a sorsa pedig, amely a sátáné volt: durva bűnök, kapzsiság, júdás-megbánás („későbánat — eb gondolat”), kétségbeesés és végül kárhozatos halál... Pl. Heródesben is lakozást vett az ördög, melynek végső, Isten haragját is feltartóztathatatlanul kihívó legmagasabb foka, hogy istennek, (sőt Istennek) tartja magát. (Csel. 12, 22.) És mi lett azzal a testtel? Nyomorultul vészett el: „megveré őt az Úrnak angyala, azért hogy nem az Istennek adá a dicsőséget; és férgektől megemésztetvén meghala”. — Így jegyzi meg szűkszavúan a Szentírás. (Csel. 12, 11—25.) Az ördög pusztulásba fog jutni. (Jel. 20, 10.) És pusztulásba juttatja az övéit is. Gyalázatos pusztulásba, amelynek tipikus példája Júdás, Heródes története. És ma is sok-sok bűn miatt nyomorultan elpusztuló; sokszor elevenen elrothadó szerencsétlen mutatja, hogy mit tesz az ördög azzal a testtel, amelyben lakozást vesz...

Persze nem kell itt arra gondolnunk Júdás esetében sem, ha megértettük a fentieket, hogy az ördög hogyan ölheti meg önmagát?! Nyilvánvaló, hogy annak a testnek megölése nem jelenti az ördög halálát, hanem a démoninak, az ördögnek irtózatos romboló gyűlöletét és haragját és rombolni akarását mindazon, amit az Úr olyan csodálatosan, *ékes rendben* megteremtett. Úgyhogy maga az írás mondja „s látá Isten, hogy *minden*, amit teremtett vala, imé igen jó” — teremtett világ és teremtmény egyaránt...

4. *Krisztus mellett állandóan ott volt az ördög.* Valóban, mikor a menyeyei Atya Krisztus testlételeiben megépítette a maga templomát (Ján. 2, 21), hogy Őbenne lakozzék az istenségnek egész teljessége testileg (Kol. 2, 9), melléje építette az ördög is a maga kápolniját. Születésétől kezdve Péteren keresztül a keresztfa gyötrelmeiben elhangzó keserves kérdésig: „én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” A nagy megkísértés után is azt jegyezte fel a Szentíró: az ördög eltávozék Tőle „*egy időre*” — de nem végleg. (Luk. 4, 13.)

5. A Krisztus mellett levő *tanítványok között* is állandóan ott volt az ördög. Ma is... (Luk. 22, 32; Ján. 6, 70.)

6. Krisztus állandóan engedelmes volt s a *mellette levő tanítványoknak* sem árthatott (az ördög) Júdás különösebben. (Ján. 15, 18—23; Máté 28, 20/b.)

7. Tehát nem egy „szegény” embernek kellett elvállalnia az elárulás „feladatát”, hanem az ördögnek legmerészebb elkeseredett támadása volt ez, amelyre elejétől fogva készült, de — mint Jézus mondotta — nem jött el az óra. (Ján. 7, 6.) Nem is kell azért aggódva arra gondolnunk,

hogy hiszen így nem is a zsidóság, nem is az emberiség, nem is én vagyok felelős a nagypénteki eseményekért! Mert jól jegyezzük meg: Júdás „csak“ *elárulta* a Mestert s a zsidóság, az emberiség, én és te *öltük* meg! Próbálta volna Júdás elárulni Őt ott, ahol ártatlan emberek lettek volna, kik nem is akarták volna megölni Jézust! Ez esetben sohasem adódott volna erre alkalom. Az az ember az én és a te bűnöd, felelősséged volt, hogy amikor hozzájuk ment az ördög: „mit akartok nekem adni és én kezetekbe adom őt“ (Máté 26, 15) — ők szabad *akarataukból* bűnösen engedelmeskedtek a sátánnak. És az én és a te bűnöd, ha ma is engedsz az ördögnek, bármilyen formában is jó hozzád — és elárulod a Mestert...

8. Végül pedig figyelemreméltó Jézus mérhetetlen nagy szeretete, szelidsége és türelme. Ott, a legszűkebb tanítványi körben, ott van közvetlen közelében az ördög. (Ján. 6, 70.) És Jézus soha nem éreztetett Judással semmit. Ha nagy szeretettel szerette tanítványait — ami bizonyos —, akkor ép úgy szerette Júdást is. Ellenkező esetben a tanítványok észrevették volna a különbségtételt s mikor Jézus utalt arra: „egy közületek elárul engem“ — mindjárt Júdásra gondoltak volna. Ehelyett szorongó lélekkel mind — Júdás is — felteszik a kérdést: „Én vagyok-e az, Uram?“ Jézus sokszor mondotta, hogy valaki elárulja, de soh' sem jelentette meg, ki lesz az. (Ennek az egyik okára alább még rámutatunk.) Csak az utolsó vacsoránál jelzi ezt nyíltan — János szerint (Ján. 13, 26), amikor már a drámai gyorsasággal pergő események között a tanítványoknak idejük sincsen felocsudni arra, miféle árulásról is van szó. Mindenesetre ez az előrelévő megjelentetés természetesen mutatja, hogy Jézus isteni fensége révén tudta mindezt előre s Őrá gondolt a legkorábbi és legkonkrétebb utalásnál is. (6, 70.)

Ugyanakkor ez a tény mutatja Jézusnak az Atya iránt való végtelen engedelmisségét ebben a dologban is: képes és kész volt arra, hogy a legszűkebb tizenkettő közé, — az Izrael 12 törzsére emlékeztető 12 közé! — Júdást, az ördögöt is befogadja. Pedig ez fájta neki. Ezért idézi az Írás szomorú próféciáját: „aki velem ette a kenyeret, a sarkát emelte fel ellenem“. De mégis engedelmeskedett, mégsem éreztetett mindebből Judással semmit és bár sokszor utalt tanítványai előtt a bekövetkezendő árulásra, nem említette, ki lesz az áruló. Erre is áll: „nem jött még el az óra“. Különben is, ha megpróbáljuk végiggondolni, milyen következményekkel járt volna a tanítványok és Júdás szempontjából az idő előtti megjelentetés, akkor arra az eredményre jutunk, hogy ennek ép úgy nem volt szabad előbb megtörténnie, mint ahogy az üdvtörténet minden eseményének meg volt a maga pontos, Istentől rendelt ideje...

Íme, akkor is marad a Júdás-történetben elég pedagógiai lehetőség, ha Ján. 6, 70-et tesszük Júdás-vizsgálatunk alapjává. Még az említettekén kívül is sok mindenre tanít bennünket az Újszövetségnek ez a szomorú története. De ha nem maradna semmi pedagógiai alkalmazási lehetőség a Ján. 6, 70-en alapuló értelmezésnél, ha minden következményt elutasítunk is, amelyet csak mellékes példaként hoztam fel 1—8. pont alatt, akkor is megáll Jézus szava: „egy közületek ördög“ s akkor is az Ő szava a döntő, bármilyen következmények származnak is abból, vagy maradnak el.

Győri János
Budapest.

Egyházi esztendő a szószeken.

Nagypéntek.

Az ünnep jellege. A nap témája: Jézus Krisztus szenvedésére és halálára emlékezés.

A szószéki ige (II. Kor. 5 : 14—21) **jelentése.** A textus három részre oszlik: 14—17, 18—20, 21. vers. *Mindegyik gondolatkör Krisztus halálának gyümölcsét, prózaibb szóval: jelentőségét írja le, — csak három különböző kifejezéssel: „új teremtés“, „megbékéltetés“ és „Isten igazsága“.*

1. „*Új teremtés*“, 14—17. vers. Krisztus halálának egyetemes jelentősége: Vele együtt mindnyájan meghaltunk a bűnnek. Krisztus halála tehát újjá teremtett bennünket. Halála gyümölcsét: új életünket azonban valóra kell váltani a feltámadott Krisztusnak élésben („akik élnek, ezután ne maguknak éljenek, hanem annak, aki érettök meghalt és feltámasztatott“, 15. v.).

Halálában szeretete nyilatkozott meg. Krisztusnak ez a szeretete tart fogva hatalmában és vezet az új életre (14. v.).

2. „*Megbékéltetés*“, 18—20. vers. Isten Jézus halálában megbocsátotta bűneinket s ezzel békességet teremtett önmaga és a világ között: nincs már ellenünk haragjával. De amint Krisztus halálának előbb említett gyümölcse: az új élet — lehetőség, amelyet meg kell valósítanunk a mindennapi Krisztus-szolgálatban, úgy itt a „megbékéltetésnek“ is van sürgető, kérő, felszólító üzenete. Ezt az igehirdető szolgálaton keresztül szegzi a gyülekezetnek az Isten: Béküljetek meg az Istennel, vagyis fogadjátok el a megbékéltetésnek a kereszthalálban nyert gyümölcsét.

3. „*Isten igazsága*“, 21. vers. Isten a bűntelen és szent Jézusra ráhelyezte a halálban minden mi bűnünket. Luthernek szívéhez nőtt ez az igazság és gyakran hangsúlyozta: Áldott csere történt a kereszten; Krisztus vállán vannak vétkeink és nyomorúságunk, miénn az Ő szentsége, tisztasága, igazsága. Ez a csereviszony a „harmadik gyümölcs“, — az, hogy mi „Isten igazsága“ lettünk a megfeszített Krisztusban.

Krisztus halála gyümölcsének három különböző kifejezése egy és ugyanazon valóságnak leírása. Mégis a *másodikból* árad a fény mindegyikre. A bűnbocsánat által lettünk igazzá az Isten előtt (I. 3. pont!) és nyertünk új életet (I. 1. pont!).

Mindezt azonban *nem szoríthatja bele* az igehirdető a nagypénteki prédikációba, mert nagyon zsúfolt lenne mondanivalója. De akármelyik „gyümölcs“ nyomán indul is el igehirdetésében Krisztus halála jelentőségének felmutatására, *hármát mindenképpen* ki kell domborítania:

1. „Mindez pedig az Istentől van“, 18. v.

2. Krisztusnak lenyűgöző, „szorongató“, foglyul ejtő szeretete nyilatkozik meg a kereszten és ajándékaiban! (14. v.)

3. Megtörtént valóság, — ingyen kapott, soha meg nem érdemelt ajándék Krisztus halálának gyümölcse („megbékéltette“, „újjá lett minden“; csupa multbeli tény), — mégis szüntelen felszólítás: fogadjátok el, éljétek, higgyétek („éljenek“ Krisztusnak, „béküljetek meg“: csupa parancs). Amikor a nagypénteki igehirdetés nyugodt kémozdulattal rámutat a kereszt felséges gyümölcseire, ugyanakkor átízzik rajta az Isten sürgető könyörgése is.

A délutáni ige (Zsolt. 22, 2—20) **jelentése.** Ez a zsoltár ellenséges emberektől üldözött, kigúnyolt, valószínűleg kivégzés előtt álló hívőnek az imádsága Istenhez. Ezen szempont alatt olvassuk végig perikópánkat és megértjük annak egyes vonásait. A zsoltáríró fájdalmas könyörgése legmélyebben az első mondatban zokog: „Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engem?”

Ez a zsoltár lett Jézus imádsága a keresztfán. De ezenkívül Jézus halálának több vonása tükröződik e zsoltár gondolataiban. Úgy prédikáljunk róla, hogy közben szüntelenül a *keresztfára szegezett Jézusra tekintünk.*

A szószéki, oltári (Luk. 23 : 39—46) és délutáni ige egysége. *Jézus halála* áll előttünk az evangéliumi szentleckében és az ószövetségi igében; ez utóbbiban természetesen az Ószövetség leple alatt. Az epistola viszont Jézus halálának eredményét mutatja fel.

Husvétvasárnap.

A vasárnap jellege. A nap témája: *Jézus Krisztus feltámadása.*

A szószéki ige (I. Kor. 15 : 12—20) **jelentése.** A szakasz döntő kijelentése a 20. versben található két megállapítás: 1. *Krisztus feltámadott.* 2. *Krisztus feltámadása a halottak feltámadásának kezdete. Ő az első és utána jövünk mi mindnyájan sorban.*

A korinthusi gyülekezet az elsőt nem, csupán a második hitigazságot tagadta. Ezért hozhatja fel Pál, — miközben a gyülekezetnek a halottak feltámadására vonatkozó kételyeivel küzd, — legsúlyosabb érvként: Krisztus feltámadása maga után vonja a halottak feltámadását. E kettő elválaszthatatlanul összetartozik. Ha az egyik nincsen, a másik sem lehet. (V. ö. 13. és 16. vers!)

Ma a helyzet más gyülekezeteinkben. Nem számolhatunk olyan bizonyosan Krisztus feltámadása felől való meggyőződéssel, hogy azzal egyszerűen elintézhethénk a kétséget a halottak feltámadására nézve.

A mai husvéti igehirdető feladata e perikópával kapcsolatban két részre oszlik:

1. *A 12—19. versből a feltámadás alapvető, döntő jelentőségét kell megmutatnunk a keresztyén hit és élet területén. Érezzük csak ki a vésőskig a dolgot, amint Pál is tette: Hiábavaló egész keresztyén hitünk, hiábavaló minden igehirdetésünk, hazugság minden husvéti bizonyágtételünk, illúzió a bűnből való szabadulásunk, hiú és csalfa ábrándozás az elhunytak jövődjéről fonott gondolataink, „értelmetlen egész keresztyén existenciánk” (Wendland) és mi keresztyének minden más embernél nyomorultabbak, — ha nincs Krisztusnak feltámadása és nekünk feltámadásunk. Bizony, a feltámadás hitcikkelye nem részletdarab, mellékes dolog, jelentéktelen tétel, hanem minden ezen fordul meg.*

2. *S befejezésül a 20. vers: Milyen jó, hogy előbb a feltámadás elé tett „ha” szócska csupán arra szolgált, hogy a feltámadásnak döntő fontosságát a nemleges következtetések szörnyű hátterén bemutassa! Milyen jó, hogy az előbbi lehetőségeket egyszerűen halomra dönti, ellenkezőjére változtatja a 20. vers s annak a magyar fordításban olyan súlyosan hangzó első szava: „Ámde...!” Ámde Krisztus feltámadott és megkezdődött vele a halottak feltámadása!*

Az igehirdető feladata ezek szerint egyrészt a *husvétii hit mérhetetlen jelentőségének feltárása, másrészt a kettős mozdíthatatlan husvétii ténynek: Krisztus és a halottak feltámadásának hirdetése!* — Erős dinamikájú ige van előttünk, hogy nyomában megszólaljon az egyházunkban is nagyon háttérbe szorult „feltámadás teológiája“.

A **délutáni ige** (118. zsoltár 14—24) **jelentése**. Általánosan elterjedt exegetikai megállapítás szerint ez a zsoltár *ünnepi liturgia* darabja, amelyet templomba menet alkalmával váltakozva énekeltek. A 19. vers abban a pillanatban hangzott fel, mikor az ünnepi menet a templom kapujához érkezett („igazságnak kapui“: kapuk, amelyeken igazak mennek be). A zsoltár eredetileg liturgikus hálaadó ének, melynek tárgya Isten ellenségétől megszabadító, valószínűleg a rommá lett templomot felépítő cselekedete.

Máté 21:42 alapján az egyház ezt a zsoltárt Jézusra értelmezi. Az *Újszövetség fényében* a zsoltár 14—21. verséből mintegy Jézus ajkáról a feltámadást halljuk; a 22—24. versben pedig az egyház örvendez Jézus feltámadásának.

A **szószéki, oltári** (Máté 28:1—10) és **délutáni ige egysége**. Jézus *feltámadásáról* szól valamennyi perikópa. Az evangélium a husvétii cselekményt írja le. Az epistola Krisztus feltámadását a halottak feltámadása kezdetének hirdeti. Az Ószövetségi ige pedig a keresztyén hit szemén keresztül Isten csodálatos cselekedetéért, Jézus feltámasztásáért ad hálát.

Husvéthétfő.

Az **ünnepek jellege**. Az ógyházi perikópák (emmausi tanítványok és Csel. 10:34—41) az *első gyülekezet husvétii hitébe* adnak betekintést Fendt megállapítása szerint. Ennyiben husvét második ünnepének liturgiai témája némi változatot jelentene az első ünnepével szemben. Ez a különbség azonban az egyházi esztendő eddigi alakulása során még nem forrott ki, például az eisenachi perikópáknál sem fedezhető fel.

A **szószéki ige** (I. Kor. 15:54—58) **jelentése**. Pál apostol feltámadásról szóló hatalmas fejezetének végével van dolgunk. Az 50. verstől kezdve Pál azoknak az „átváltozásával“ foglalkozik, akiket Krisztus visszajövele életben talál. A halál kikerülésével a földi testet elnyeli náluk a „mennyei“, a „feltámadási“ test. Más helyekből tudjuk, hogy Pál apostolnak ez nagy egyéni kérdése volt (Pl. II. Kor. 5:1-kk versek). Mivel azonban a mai keresztyénséget nem foglalkoztatja azoknak közelebbi sorsa, akiket a visszajövő Krisztus e földön talál, továbbá mivel az 50—54. versek amúgyis a feltámadásról szóló egész 15. fejezetnek záróakkordját alkotják, — a fentebbi kérdést nyugodtan kikapcsolhatjuk, sőt ki is kell kapcsolnunk igehirdetésünkéből.

Perikópánk fölé ezt írhatnánk címül: *Győzelem a halál felett.*

1. A *győzelem a halál felett a feltámadás óráján, Krisztus visszajövelekor következik be*. Ez az eschatológikus „akkor“ (54. vers), amely időről Pál a feltámadás diadalénekét zengi. Fendt ugyan int az ige ezen vonásának megszólaltatásától és azt mondja, hogy „a halál legyőzésének ideje a mai keresztyén ember érzésétől meseszerű távolban van“. Valószínűleg igaza van Fendtnak, de mégis joggal az egész textusunk dinamikáját adó „akkor“-szócskát kihagynunk az ige mai tolmácsolásából, esetleges „korszerűtlensége“ miatt. A keresztyén ember reménységének azon

a napon kell csüngenie: akkor teljesül be a feltámadás ígérete, akkor nyeletik el a halál diadalmasan.

2. *A halál szoros kapcsolatban van a bűnnel.* „A halál fullánkja a bűn“ (56. vers). A halálnak a rettenetességét a bűn adja meg. Ha csak elmúlás lenne a halál, elintézhetnénk romantikusan mint az őszi lombhullást. De a halál egybefonódik a bűnnel, ítélet-jellege nyilvánvaló és ebben van mérgefoga.

3. *A győzelmet a halál felett Isten Jézus Krisztus által adja.* Ő megszabadított a bűntől (a bűn „erejétől“: a törvénytől is). Ezzel kihúzta a halál fullánkját (55—57. vers). — A győzelem a halál felett tehát már nemcsak eschatológikus „akkor“, „a jövő múzsjakája“ (Fendt), hanem a *jelennek* az ajándéka. Hála az Istennek, aki a győzelmet a halál felett már megadta nekünk és majd „akkor“ teljesen megadja a Jézus Krisztus által.

4. *A halál felett való győzelem szárnyaló diadaléneke nagyon józan, egyszerű és gyakorlati felhívással fejeződik be:* 58. vers. A feltámadás bizonyossága az egyházban való rendíthetetlen, hűséges, mindennapi szolgálattal rója ránk. „Buzgólkodván az Úrnak dorgában mindenkor!“ A husvéti bizonyosságból következik a leghűségesebb, soha el nem lankadó egyházépítő munka. A diadalénekből így lesz a gyülekezet munkaindulója husvét ünnepében.

A délutáni ige (16. zsoltár 8—11) **jelentése.** Exegetikailag teljesen nyilvánvaló, hogy a zsoltáriró nem a feltámadásban, hanem Istennek a haláltól megőrző kegyelmében bíz (Fendt: „E perikópa nem husvéti perikópa, hanem a hosszú élet perikópája“). Az értelmezésre döntő 10. vers fordítása helyesen így hangzik: „Nem engeded át lelkemet a halottak birodalmának; nem engeded, hogy a te szent ed sirba tekintsen“. Nincs ebben egy szó sem a feltámadásról.

Mi azonban ezt a zsoltárt Péter és Pál apostol nyomán (Csel. 2 : 25—28 és 13 : 35) az *Újszövetség világosságában* nézzük s benne a Krisztus feltámadásának és a magunk feltámadásának örvendezünk. A zsoltár szavait így vegye szárnyára igehirdetésünk.

A szószéki, oltári (János 20 : 11—18) és délutáni ige egysége. A feltámadás gondolata fűzi össze a perikópákat. Az evangélium a feltámadott Jézus egyik megjelenését beszéli el. Az epistola a feltámadás bizonyosságát és szolgálatra kötelezését hirdeti. S a már ebben felcsendülő hálaadó hangot megsokszorozza az ószövetségi ige örvendezése a feltámadás felett (ahogy *mi* látjuk).

Quasimodogeniti vasárnap.

A vasárnap jellege. A vasárnap latin neve I. Péter 2 : 2-ből, az introitusból származik: „Mint most született csecsemők...“ Másik régi elnevezése: fehérvasárnap. — Az óegyházban a katechuménokat húsvét éjjelen keresztelték meg s fehér ruhájukat a húsvét után következő vasárnapon vetették le. Ekkor éltek először az úrvacsorával is. Az óegyházi keresztelési gyakorlatból adódik a vasárnap témája: az *újjászületés*.

A szószéki ige (I. Péter 1 : 3—9) **jelentése.** Textusunk: *Isten magasztalása az üdvösség elvehetetlen reménységéért, melyet Jézus Krisztus feltámadása által adott.*

Ehhez illeszkednek az alapige egyes gondolatai: 1. Az üdvösséget, ezt a „romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökséget“, Isten *biztosítja*. Úgy is, hogy a „mennyben fenntartja számunkra“ (4. v.), úgy is, hogy „megőrzi bennünket az üdvösségre“ (5. v.). „Élő“ a reménységünk, hiszen nem emberi erő, jóakarát, fogadkozás vagy cselekedet záloga az üdvösségünknek, hanem az Isten hatalma.

2. Amikor az üdvösséget elnyerjük, amikor az „az utolsó időben nyilvánvalóvá lesz (5/b. v.), végtelen öröm tölti el majd a keresztyéneket. Ma még szóval ki sem fejezhető, le sem írható, „megdicsőült“ öröm (6/a; 8/b. v.).

3. Mit számítanak ezzel szemben a keresztyén ember földi életének jelen *szomorúságai*?! A levél olvasóinak „különféle kísértések között való szomorkodása“ Krisztus nevéért történt üldöztetésükből, gyaláztatásukból fakadt (v. ö. 4 : 12—17). A szenvedés hitüket próbáló és tisztító tűz (7. v.). Célja Istennek a szenvedéssel az, hogy hitüket nevelje a „Krisztus napjára“.

4. Az „élő reménység“ *hittel és szeretettel jár együtt a Krisztus iránt*. Noha Krisztust nem látják, mégis szeretik és hisznek Benne (8. v.). Reménységük élő voltát éppen az mutatja, hogy belőle Krisztushit és Krisztusnak a szeretete fakad.

A *vasárnap jellegéhez* pedig így kapcsolódik igénk: az *újjászületés ajándéka* az „élő reménység“ (3. v.).

A *délutáni ige* (I. Mózes 32 : 22—31) *jelentése*. A „Zörgesetek és megnyittatik néktek!“ vagy a kananita asszony kitartó könyörgésének (Máté 15 : 22—28) ószövetségi előképe. — Isten engedi, hogy a *kegyelemért tusakodó szív* legyőzze Őt. Vigasztalás és buzdítás minden kereső léleknek (22—26. v.).

A másik, amit ki kell emelnünk: Isten „új nevet“ ad Jákóbnak. „A régiek elmultak, imé újjá lett minden.“ Az újjászületés ószövetségi előképe is ez a történet.

A kettő *kapcsolódik* egymáshoz: Istentől kiharcolt áldás új név nyelését jelentette Jákób életében. A kegyelemért zörgető ember is az újjászületésben nyeri el az Isten áldását.

A *szószéki, oltári* (János 21 : 15—19) és *délutáni ige* *egysége*. Az újjászületés Jákób (ószövetségi ige), Péter apostol (evangéliumi szentlecke) és a keresztyén ember életében (epistola).

Misericordias Domini vasárnap.

A *vasárnap jellege*. A *Jó Pásztor* vasárnapja (lásd ógyházi perikópák). Az introitus (Zsolt. 33 : 5/b, 6/a, 1. v.) az „*Úrnak irgalmasságáról*“ szól. A két motívum egybefonódva szabja meg a vasárnap jellegét.

A *szószéki ige* (Efez. 2 : 4—10) *jelentése*. A *sola gratia* hatalmas szakasza: Üdvösségünk Isten *ingyenvaló* ajándéka.

Ezt mutatja fel igénk 1. a *kegyelem erőteljes kiemelésével*. A 4—8. versekben szinte halmozottan fordulnak elő a „kegyelem“ és parallel kifejezései („gazdag lévén irgalmasságban“, „az ő nagy szerelméből, mellyel minket szeretett“, „kegyelemből“, „kegyelmének felséges gazdagságát“, újra a 8. versben: „kegyelemből“).

Felmutatja igénk a sola gratia-t 2. negatív oldalról is: „nem töletek van ez“, „nem cselekedetekből“ (8, 9. v.).

Még a jócselekedetek is, — ez a 3. —: az Isten munkája (10. v.).

Valóban nincs mit kérkednünk: megmenekülésünk tiszta kegyelem. Igénk alapján tisztán megszólalhat a vasárnap témája: az Úr irgalmasságának magasztalása.

Megjegyzés: Az 5. és 6. versben Krisztus feltámadása szerepel üdvösségünk alapjaként. — A 7. vers „következendő időkben“ kifejezése az új ég és új föld korszakára mutat.

A délutáni ige (23. zsoltár) **jelentése.** Zsoltárunkat a 368. énekünk értelmében veheti ajkára az igehirdető. A zsoltár többet tartalmaz, mint amit a magyar bibliában föléje írt cím kifejez: „Az Isten gondot visel“. A 2. vers határozottan vonatkoztatható az Igével való táplálásra, az 5. verset a régi egyház az úrvacsorára értette. — Mindenesetre János 10. fényébe kell állítanunk az alapigét.

Megjegyzések: A 4/b. versben a „bot és vessző“ alatt a pásztorbotot értjük, amellyel a pásztor megvédi nyáját a támadás ellen. — Az 5. versben nem a pásztornek, mint inkább a vendéglátó királynak képe húzódik meg. A 6. versben pedig kép nélkül fejezi ki zsoltárírónk meggyőződését.

A szószéki, oltári (János 14 : 1—6) **és délutáni ige** **egysége.** Az ószövetségi igének az evangéliumi szentleckével (a Jó Pásztor az Atyához vezet), továbbá az epistolával való összefüggése (az Úrnak irgalmassága!) megállapítható, de az evangélium és az epistola között a kapcsolat csak erőltetten húzható meg.

Jubilate vasárnap.

A vasárnap jellege. A vasárnap introitusa a 66. zsoltár 1—3. verse. A nap témája: *Örvendezés Isten csodálatos művein.*

A szószéki ige (I. János 4 : 9—14) **jelentése.** 1. *Isten irántunk való szeretetét* Krisztusnak elküldése és váltságahalála mutatja. Nem szó és nem érzés az Isten szeretete, hanem áldozatos cselekvés. Ez az egyetlen igazi szeretet. Minden mi szeretetünket megelőző. (9—10. vers.)

2. Isten irántunk való szeretetéből következik *az egymás iránt való szeretetnek parancsa.* Annál is inkább, mert Isten iránt való szeretetünket az Ő láthatatlansága miatt csupán felebarátainkon keresztül tudjuk megbizonyítani. (11—12/b.)

3. A felebaráti szeretet lesz *csatornája* (12. v.) és *bizonyítéka* (13/a. v.) Isten velünk való közösségének, (Isten bennünk marad és mi Őbenne).

Ez utóbbi gondolatot egészíti ki igénk azzal, hogy a *Szentlélek ajándéka* és az *apostoli bizonyágtétel* (sőt a 15. vers szerint *általában* a *bizonyágtétel*) is *jelei annak, hogy „Isten bennünk és mi Őbenne“.*

Az igehirdető elindulására két út kínálkozik. Vagy a „szeretet“ lesz az igehirdetés témája, de nem meghamisított fogalmában, hanem igénk eredeti bibliai jelentésében. Vagy pedig „az Isten bennünk és mi Őbenne“ lesz a prédikáció vezérgondolata, amikor is így fejthetjük ki az ige üzenetét: Isten velünk való közösségének útja és ismertetőjele legfőképpen a keresztyén felebaráti szeretet, amely az Isten irántunk való szereteté-

ből kínálkozik. (Éppen ez az utóbbi gondolat érteti meg velünk, hogy ez a szeretet tulajdonképpen nem más, mint cselekvő hit).

A délutáni ige (Ézs. 40 : 26—31) **jelentése.** Elcsüggedt, megfáradt népnek (27. v.) hangzik a próféta serkentő kiáltása: Tekintetek az örökkévaló, hatalmas, teremtő bölcs Istenre (26, 28. v.)! Még a legvirágzóbb és legkülönböbber emberi erő is meglankad (29—30. v.). De akik az Úrban bíznak, erejük megújul és szárnyra kelnek mint a saskeselyűk (31. v.)! V. ö. „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít“. (Fil. 4 : 13.)

A szószéki, oltári (János 12 : 20—26) és délutáni ige egysége. Meglehetősen nehéz a kapcsolat meghúzása. Fentt szerint az Isten hatalma felett való csodálat a nap témája s ehhez illeszkednek a perikópák: az evangéliumi szentlécke Krisztus megdicsőülésére, az epistola Istennek a Krisztusban véghez vitt szeretet-cselekedetére való mutatással, s az öszö-vetségi szentíge is a maga mondanivalójával.

Veöreös Imre

egyházkerületi missziói lelkész,
Győr.

Összekulesolt kézzel.

Imádságok a finn agendából.

Nagypénteken délelött.

Úr Jézus Krisztus, Isten egyszülött Fia, aki az Atya örökkévaló akaratóból a mi Megváltónk lettél! Hálát adunk Neked a Te megfoghatatlan szerelmedért, amellyel minket nyomorult bűnösöket szerettél, amikor miérettünk megaláztat Magad és engedelmes voltál a halálíg, még pedig a keresztfá haláláíg. Hálát adunk Neked azért, hogy betegségeinket Te viselted és fájdalmainkat hordoztad. Te magadra vetted a büntetést, hogy nekünk békességünk legyen és hogy mi a Te sebeiddel meggyógyuljunk. Oh Istennek Báránya, aki elveszed a világ bűneit! Távoztass a Te szerelmed erejével minden hitetlenséget és kételkedést a szívünkéből. Te minden megfáradtat és megterheltet Magadhoz hívsz. A Te igédben bizakodva jövünk minden bűnünkkel és könyörgünk: add a Te szent véredet, amely érettünk hullott a kereszten, töröld el bűnünk adósságát s áraszd a Te vigasztalásodat és békességedet a mi szorongatott szívünkbe. Oh hűséges Főpapunk, aki szabad útat nyitottál nekünk véred által a szentélybe, add, hogy igaz szívvel és teljes hittel közeledjünk Hozzád s megtartsuk tántoríthatatlan hitünket és reménységünket. Add, hogy halá-lod ereje által mindennap meghaljunk a bűnnek. Áldj meg kegyelmeddel, hogy mint a Te igazi tanítványaid, magunkra vegyük a keresztet és kö-vessünk Téged. Segíts minket, hogy Téged örökre szívünkbe zárjunk és Veled egyesülve örökkön örökké hálát zenghessünk azokkal együtt, akik győztek a Te véred által. Ámen. ●

Húsvét ünnepén.

Mindenható Isten, mennyei Atyánk! Az egész földkerekségen minden Krisztusban hívő ujjong a szent angyalokkal együtt a Te Fiadnak, a mi Megváltónknak, Jézus Krisztusnak győzelmes feltámadásán. Így mi is hálával áldunk Téged örökkévaló Atyánk, hogy a Te dicsőségedért ismét megelevenítetted és a halálból feltámasztottad szerelmes Fiadat, akit akaratod szerint halálra adtál. Kérünk, atyai irgalmasságod szerint add, hogy ez a Te kegyelmed javunkra szolgáljon. Jézus Krisztus, életnek fejedelme, aki a sötétség hatalmait lefegyverezted és diadalt vettél rajtuk, Szentlelked által tedd ezt a győzelmet a mi lelkünkben is élő valósággá. Amint áldozat lettél a mi vétkeinkért és föltámadtál a mi megigazulásunkra, add, hogy kegyelmed által halálod és feltámadásod erejével meghaljunk a bűnnek és éljünk igazságban. Áraszd ránk a Te életet erejét s add, hogy ne önmagunknak éljünk, hanem Tenéked, aki meghaltál és feltámadtál miértünk. Add, hogy minden szorongatásunkban és gyengeségünkben megtapasztaljuk feltámadásod erejét. Amikor nyom a keresz, szorongatnak a bűnök és sötétség vesz körül minket, jöjj Urunk Jézus, jelentsd meg Magad nekünk mennyei dicsőségében, erősíts minket jelenléteddel s add nekünk a Te békességedet. Tarts meg minket abban a békességben mindig s add, hogy halálunk óráján tudjuk, hogy Te vagy a feltámadás és az élet, hogy Te meghaltál és élsz örökkön örökké s hogy Nálad vannak a halálnak és pokolnak a kulcsai. Végül pedig eljöveteled nagy napján add, hogy testünk Tebenned elevenedjék meg és hasonlóvá legyen a Te megdicsőült testedhez. Adj nekünk akkor örökkévaló húsvéti örömet, amikor elnyeletett a halál diadalra és mi Teelőtted minden választott szentjeiddel együtt ujjongó gyülekezetben, végnélkül zenghessük a győzelmi éneket, áldassék Isten, aki győzelmet ad nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Quasimodogeniti vasárnap.

Feltámadott Megváltónk! Hálát adunk neked, hogy legyőzted a halált és a sírból feltámadtál dicsőséggel és hatalommal. Hálát adunk neked azért, hogy feltámadásod után mint élők és holtak Ura jelentél meg a tanítványoknak, úgy, hogy minden hatalom a tied mennyen és földön. Jelentsd meg magadat igéd és Szentlelked által nekünk is úgy, hogy mi is érezzük kegyelmes jelenlétedet. Nyisd meg a szemünket, hogy lássuk nagyságos dolgaidat és áldj meg minket, hogy higyjünk Benned és engedelmeskedjünk szent akaratodnak. Ámen.

Misericordias Domini vasárnap.

Áldunk Téged szerető mennyei Atyánk, hogy a Te Fiad, a Jézus Krisztus által megmutattad irántunk való szeretetedet, akik nyomorult bűnösök vagyunk. Oh indíts minket is szereteteddel irántad és a te Szent Fiad iránti szeretetre és arra, hogy ki-ki közülünk elvégezze a te munkádat abban a hivatásban, ahova állítottad. Áraszd ki kegyelmednek és bölcséségednek lelkét gyülekezeted minden pásztorára és tanítójára, hogy ők a te igéd eledelével helyesen táplálják a te nyájadnak juhait és bárányait. Áldd meg őket s áldj meg mindnyájunkat, hogy ne járjunk a magunk útján, hanem a te vezetésedre bízva magunkat, oda menjünk,

ahova te parancsolod. Mikor pedig megengeded, hogy szenvedésekbe és nehézségekbe kerüljünk, te segíts, hogy hűségesen követhessük Szent Fiadat, a Jézus Krisztust és megalázkodjunk atyai fenyítésed alatt. Vigasztalj minket igéddel és segíts, hogy a te félelmedben megmaradjunk és kiartsunk mindvégig. Ámen.

Jubilate vasárnap.

Szerető mennyei Atyánk! Hálát adunk neked, hogy Szent Fiad által úgy jelentetted meg a te nevedet, mint aki meg akarod menteni az embert a sötétség hatalmából és át akarod vinni a te Szent Fiad országába. Vezess minket is az igazság megismerésére. Add, hogy a te Szerelmes Fiad közbenjáró imádsága elhárítsa felőlünk bűneink büntetését és elvigyen a te dicsőségedbe. Segíts minket, nehogy ezzel a világgal együtt elveszünk bűneinkben, hanem mint a te országod polgárai ebben az életben, a te félelmedben szentül élve neked szolgáljunk s végre bemehessünk a te dicsőséged királyságába, a mennyekbe. Ámen.

Közi: **Joób Olivér**
nyiregyházi lelkész.

Imádkozzunk együtt!

Havi aranymondásunk: Azért halt meg és támadt fel és elevenedett meg Krisztus, hogy mind holtakon, mind élőkön uralkodjék.

Róma 14, 9. v.

Április 4. — *I. Korinthus 6, 9—20.* — Húsvét szombatja van. Krisztus feltámadásának felséges ténye foglalkoztat bennünket: „Az Isten az Urat is feltámasztotta, minket is feltámaszt az ő hatalma által!“ (14. v.) Hogy Jézus Krisztust feltámasztotta, ez történelmi tény. Hogy a mi halandó testünket is feltámasztja és halhatatlanságba öltözteti, ez a mi reménységünk és bizonyosságunk. Akinek nem volt nehéz, hogy embert teremtsen, nem lesz nehéz az sem, hogy embert a halálból feltámasszon. Ha porrá lesz is testünk, el nem vész. Isten világában semmi el nem vész. Minden csak átalakul. Test és lélek újból egyesülnek. A Teremtő mindenható hatalma műveli ezt. Amely test itt Isten temploma volt, az méltán remélheti megdicsőülését és örök életét ott túl.

Április 11. — *I. Korinthus 7, 1—11.* — Ímé milyen „erkölcsstelen“ könyv a Biblia! — kiáltják. — Mi erre Titusz 1, 15. v.-sel felelünk és hozzáfűzzük, hogy jaj nekünk, ha nem merünk szemébe nézni az itt érintett kérdéseknek! Isten igéjében házások és házasságonkívüliek megkapják a jó tanácsot. Következőket szögezi le az Írás: 1. A nemi önmegtartóztatás hasznos dolog (1. és 8. v.) — 2. Ez a megtartóztatás házasságon belül is gyakorolható. (5. v.) — 3. Mindazáltal a házastársak ne kötelezzék el magukat olyan messzemenően, amit betartani nem tudnak. (5. v.) — 4. A házasság — a Máté 19, 9. v.-ben említett esettől eltekintve — felbonthatatlan.

Április 18. — *I. Korinthus 7, 12—24.* — A Szentírás nem ad arra felhatalmazást, hogy a keresztyén, a hívő élet mezébe öltözve önkényeskedjék: Elszakadjon hitvestársától, mert az nem hívő, felszabadítsa önmagát

a szolgasorsból. Félreértik a keresztyénséget, akik abban szociális forradalmat vagy a fennálló társadalmi rend elleni hadüzenetet látnak. A keresztyenség forradalom ugyan, de a *bűn* elleni forradalom. Tisztában van azzal, hogy a családi és társadalmi bajoknak a „bűn“ az okozója. Mindenkit meghagy tehát abban a hivatásban, amelyben találta. De új embertípust ad a társadalomnak: A Krisztus vérében megtisztult, bűn bilincseiből felszabadult embert. Minél több lesz az ilyenfajta emberekből, annál hamarabb megoldódnak a családi, társadalmi és szociális bajok.

Április 25. — *I. Korinthus 7, 25—40.* — Ha Pál apostol a házasságon kívüli életnek előnyt biztosít, úgy azt főként azért teszi, mert hite szerint „az idő rövidre van szabva“ (29. v.) és Krisztus újramegjelenése küszöbön van. Azt szeretné, ha a keresztyének „gond nélkül“ maradnának (32. v.). Egyébként Pál a házasságon kívüli életet egyetlen esetben tartja indokolt-nak: Ha valaki teljesen az Úrnak kívánja szentelni magát! — Aki hajlandó életét elégetni az Úrért, ám maradjon házasságon kívül! De kényelmi szempont nem lehet indok a nőtlenségre vagy hajadonságra. Amint én a világon vagyok, úgy kötelességem gondoskodni arról, hogy utódok lépjenek nyomomba. Ehhez a bibliai szakaszhoz még Zsid. 13, 4. v.-et is hozzá kell olvasnunk.

Adjunk hálát!

1. A húsvéti örömhír szabad hirdetéséért és hallgatásáért.
2. A bizonyosságért, melyet Isten Krisztus feltámadása által a mi feltámadásunkra nézve nyújt. (I. Kor. 15, 20.)
3. A reánk kényszerített háború eddigi győzelmeiért.

Tegyük bűnvallást!

1. Hogy lelki téren szenvedett kudarcaink legtöbb esetben imádságaink ellankadására vezethetők vissza.
2. Hogy jó napokban elbizakodottságnak, rossz napokban zúgolódás-nak adjuk át magunkat.

Könyörögjünk!

1. Hogy ne csak Krisztus keresztségig jussunk el, hanem ó-emberünkkel föl jussunk a keresztre! (Gal. 2, 20. — Róma 6, 5. 6.)
2. Szentlélekért konfirmandus gyermekeink és azok oktatói számára.
3. Hogy a tavaszi életre-halálra folyó küzdelemben Isten hatalmas jobbkezé segítse győzelemre katonáinkat és idehaza őrizze meg a belső békét.

Harmati Béla
ősgárdi lelkész.

Szószeiken.

Nagypéntek.

II. Korinthus 5 : 14—21.

1. Szövegmagyarázat.

14—17. vers: Krisztus szorongató szerelme. Hogy miben mutatkozott meg Krisztusnak ez a szeretete, a 15/a versben látjuk. Halálában velünk azonosította magát, úgyhogy az érvényes mindannyiunkra. Mintha mi szenvedtük volna el. Többet ez az igehely nem mond, de kiegészíti és magyarázza a 19. és 21. vers. Nem lehet itt szó magáról a testi halálról, hiszen azt mindannyian elszenvedjük, hanem a „halál töviséről“. I. Korinthus 15: 56 és itt a 21. vers.

Ennek a halálnak hármas következménye van. 1. Új életirány: 15/b és Galata 2 : 20. — Az tudniillik, hogy halából neki szenteljük életünket. 2. Más szemmel nézünk az emberekre: 16. vers. Külső nem fontos, hanem összekötöz bennünket az, hogy ő mindannyiunkért meghalt: Galata 3:28. — 3. Új belső tapasztalat: 17. vers. Galata 6 : 15. Nem fontos a tegnapi és a holnap, a most és a ma a fontos.

18—21. vers: Istentől nyert küldetés. 15/a-t közelebből megvilágítja, úgy az Istenhez való viszonyban: 18 és 19. vers, valamint a bűnöshöz való viszonyban is: 19 és 21. vers. Világos megállapítást nyer, mi választotta el a világot Istentől. Egy „szubjektív váltságtan“ — mely szerint az akadály csak az ember részéről állt fenn, — aligha felel meg az apostol nézetének. Isten a kezdeményező: 18. vers. Isten és Krisztus között fennálló szakadékról nincsen szó: 19. vers. A 21-ik vers szövegezése rendkívül merész, de magában egyesíti tökéletes módon Jézus büntelenségét és a bűnösselel való azonosítását. Lásd Galata: 3 : 13. verset. Ezt a hírt kellett Pálnak Isten megbízásából elmondania: 18/b, 19/b és 20. vers.

2. Igehirdetés.

Háború és békekötés.

Nagypéntek ünnepén Isten mindannyiunkat arra kényszerít, hogy lélekben a Golgotára zarándokoljunk. Lehet, hogy máskor különösebb érzelemhullámmal nélkül tekintünk a keresztfára, most azonban rámered a tekintetünk. Máskor egyéni életgondunk keresztféje foglalja el egész lelkünket, ma elfeledjük ezt és Krisztus keresztfája hatalmas arányokban áll előttünk. Vér csurog alá arról a keresztről. És ez a vér kemény, véres küzdelemről beszél. Mihozzánk különösen megindító beszéde van. Mi napról napra értesülünk most újra a háború minden borzalmáról. A golgotai kereszt pedig a legszörnyűbb háborúról szól.

Ezt a háborút, melynek sorsa itt dült el a kereszten, Isten vívta meg a föld lázongó gyermekével, aki Isten ellenfelének zászlaja alá állt. Az ember Istennel került szembe. Azért ez a háború a legreménytelenebb háborúja volt a világnak. Minden

háború kimenetele lehet kétséges. Azé is, melynek most vagyunk részesei. De az a háború, melyben Istennel, a világalkotó, hatalmas úrral állt szemben a gyenge por szülöttje, pillanatra nem lehetett kétséges. Soha ember nem lehetett győztes, amikor Istennel támadt összeütközése.

Ez a háború volt a világ leghosszabb és legvéresebb háborúja. Embernek az emlékezete vissza sem tudott nyulni olyan messzire, ahol e háborúba az első ember beavatkozott a Sátán oldalán az Isten ellen. Anyák nemzedékek hosszú során át mindig reménységgel szültek a világra gyermekeket, akiket azonban a bűn hatalma minden időben belesorozott a lázadóseregbe.

Ennek a harcnak a történetét egymásnak mondták el a nemzedékek. Áldozati oltárok mellett gyülekezet előtt olvasta fel a pap, otthonok csendjében apa adta át fiának a hírt. Döntő csaták emlékét őrzi meg számunkra is Isten ószövetségi ígéje. Az első csatavesztésnek ott vagyunk a tanui, amikor lángpallossal űzik ki angyalok a lázongókat az Édenből. Hallunk arról, amikor a büntető haragú Isten gátat szakított az ég felhőinek, a föld folyamainak és búsult haragjában a vízőzön tengerével fojtogatta a bűnt. És ki tudná elsorolni a harc számtalan állomását, megrázó csapásaival, melyek mind csüggedéssel öntötték tele a bűnös emberszívet.

És amikor a kereszt tövében állunk, látjuk világosan ennek a háborúnak borzasztó következményeit is. Halottak végnélküli sora van előttünk. Fölöttük még azzal sem vigasztalódhatunk, hogy hősként haltak meg a bűn háborújában. És látjuk mindazokat, akik mint e harc rokkantjai járták a földet. Milyen fájó látni a háborúk nyomán a rokkantak nagy seregét. Hátha egyszer igazában képes volna látni a szemünk a lélek bénultjait és a csonka-bonkákat!

Mégis, a nagypénteki kereszt alatt legjobban az dermeszt meg, amikor látjuk vérebe omlani Azt, akit e harcba fővezérnek küldött el az Isten: Jézus Krisztust. Ő felvette a harcot a Sátán ellen. Mi vagyunk tanui ennek a küzdelemnek. Látjuk a tört, melyet lábának vetettek. Halljuk a csábítást, mellyel Isten mellől őt is el akarták tántorítani. Böjti áhítatokban nyomon követtük, amint orvtámadásokat intéztek ellene. S a harcnak egyik legfájdalmasabb emléke az a csúf árulás, mellyel foglyulejtették. Kemény csapások hullanak a harcban, ahol ő a vezér. Tanui vagyunk annak a hősi párbajnak, melyre kiállt értünk, helyetünk: „Egy meghalt mindenkiért.“ S amikor úgy látta maga a föld, hogy ez a harc vereségbe fulladt, megremegett maga is.

Megértjük, hogy ma, a golgotai keresztfa alatt a világ legvéresebb csataterén állunk. Erről beszél nekünk kínjaiban vonagló Megváltónk alácsorgó drága vére. Ha itt állunk, magunkban, sok-sok lelkiismereti váddal, nincsen semmi reménységünk. Ha más nem történt itt a Golgotán, csupán az, hogy megölték a földön Isten egyetlen Fiát, akkor nincs mit várunk, csupán a haragvó Isten ítéletét, akkor elveszés a részünk.

De amit emberi értelem soha meg nem foghat, ami a gondolatunk számára örökké megfelfejthetetlen, az történik itt a kereszttövén szívünkkel. Ahol remegve várunk ítéletet, ott hangzik fel íme Isten békességüzenete. A kereszttövén nem ítéletünk, hanem menekülésünk jele. Ebben a kereszttövén a megbántott Isten megbékül bűnbánó gyermekével. Itt tudhatjuk meg, hogy ez a háború volt az egyetlen, melyben a gyűlölettel szemben nem a nagyobb gyűlölet győzött, hanem a szeretet. Ezt a háborút megnyerte a végnélkül győztes szeretet. És Istennek ez a Krisztusban győztes szeretete a legyőzötteknek nem rabláncot és ígát tartogat, hanem békekötést ajánl fel minden megtérőnek.

Azon a helyen, a Golgotán, ahol megtört a gonosz hatalma, ott állította fel Isten az ő országának királyi székét. Akit itt halálra mart a bűn mérge, azt Isten halhatatlan királlyá tette a maga országában. Krisztus Király itt hívogatja kegyelemre mindazokat, akik országa polgárai akarnak lenni és itt osztogatja harcban fáradt híveinek a mennyország polgárjogát.

Akik eltaláltak a kereszttövén, azoknak elmondotta országa törvényét: a megkegyelmező szeretetet. „Isten megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket.“ Itt végre az igazságos szem különbséget tesz a bűn és a bűnös között. A bűnt megsemmisítő csapással sújtja, de magához öleli a bűnöst.

A győzelmes Krisztus innen a keresztről, királyi székéről egyetemes kegyelmet hirdet. Követeit szétküldi az egész világba. Hírnökeinek azt a feladatot adta, hogy minden népet megkeressenek. És meghagyta nekik, ahol találnak valakit, akinek fáj a bűne, aki életet keres, azt hívogassák el. Jöhet bizalommal, jöhet akadálytalanul, mert az ő országa ajtaja minden vággyal teli szívű embernek nyitva áll. Hosszú évezredek óta járvák hírnökei a föld népeit. Pál apostol a maga küldetési parancsát mondja el. A tanítványok mind felvállalták boldogan, hogy a békesség királyának üzenetét még életük kockáztatásával is elviszik. Azóta Jézus fáradhatatlanul hívogatja magához, akik a béke üzenetét hírül viszik. Lelkipásztorokat rendel a gyülekezetekbe, hogy egy életen át ne szűnjenek meg a békesség evangéliumát elhirdetni mindenkinek. Szülőket avat fel erre a hivatásra. Ma is azért vagyunk itt együtt Jézus nevében, hogy hangozzék ma is mindannyiunk felé: „Béküljete meg az Istennel!“

És amikor e nagypénteki óra mulásakor útunkra indulunk el, Isten mindannyiunknak is ezt a megbízatást adja. A békéltetés szolgálatát bízza ránk. A lázadók véres kardja helyett azt akarja, hogy az Isten békességének fehér zászlóját vigyük magunkkal. A békesség hírét az emberek közé!

Nekünk el kell mondanunk a magunk szívének és másoknak, hogy Krisztus mind együtt akarja látni azokat, akik hálából ezután neki akarnak élni, aki érettük meghalt és feltámadott.

El akar bocsátani minket innen úgy, hogy ne azzal a szemmel nézzünk többé emberekre, mellyel ellentéteket látunk meg,

hanem felismerjük minden embertársunkban azt, akit Krisztus szintén megváltott a halál hatalmától és testvérünkkel rendelt mellénk.

Nekünk innen elindulva szabad boldogan belekiáltanunk a világba, hogy minden régi elmúlt. A bűnünk szolgasága és átka, s új élet lehetősége nyílt meg számunkra. Minden újjá lett!

Ma nagy háború dúl körülöttünk. Megoldást ez a véres háború másként soha nem nyerhet, csak ha megtörténik a nagy békekötés az Istennel. Ha újjá lesz minden!

Husvét első ünnepe.

I. Korinthus (15 : 12—20.

1. Szövegmagyarázat.

Korinthusban sokan tagadták a test újrakeletlenését. Valamilyen formában elképzelték ugyan a görög bölcsélet a személyiség továbbélését, de azt vélte, hogy ez éppen akkor következik be, amikor a lélek a halál által megszabadul a test bilincseitől. A korinthusi levélnek ebben a szakaszában Pál kísérletet tesz arra, hogy elméletileg mutassa be, milyen sorsdöntő következményei volnának annak, ha Krisztus nem támadt volna fel a halálból. A feltámadás kérdését azonnal összeköti Krisztus feltámadásának kérdésével: az előbbinek az utóbbiból kell következnie: 12, 13 és 16. vers. — Majd tételről-tételre elmondja a feltámadás tagadásának súlyos következményeit a keresztyén hívek szempontjából: 14 és 17. vers, a saját szempontjából: 15. vers, valamint a halálban elhunyt hívek szempontjából: 18. vers, és mindennek végső következményét a 19. versben vonja le. Amit eddig mint kérdéses dolgot tárgyalt, az Isten kegyelméből nem kérdéses többé: 20. vers, hanem a legrendíthetlenebb valóság. Krisztus feltámadása záloga a hívek feltámadásának.

2. Igehirdetés.

Feltámadás.

„Krisztus feltámadott!“ Ez volt a boldog köszöntés, melyvel régidők keresztyénei üdvözölték egymást húsvét reggelén. Boldog ember, aki ma is meggyőződött szívvel tudja elmondani és elfogadni ezt a köszöntést. Vannak ma is emberek, akik egy pillanatra nem kételkednek a húsvéti evangélium igazságában. Nem hiszékenyebbek ők másoknál, csupán boldogabbak.

Mert vannak viszont, akik tagadják a feltámadás lehetőségét. Sok mindenféle erő kikezdi a keresztyén léleknek ezt a hitét. Mondják olyanok, hogy nincsen feltámadás, akik valamilyen közkeletű tudományos felfogásra támaszkodnak. Bár a tudománynak az álláspontja a különböző korokban erősen változik. Nehéz is lesz a tudománynak minden időben bizonyítania valamiről, hogy nem történt meg. Legfeljebb annyira mehet tanításában, hogy a feltámadás máskor nem történt meg. A szív kételkedését valószínűleg mindannyian jól megértjük. Mi, akik annyi halált láttunk, életnek az elmúlását, sokszor sodródunk

kételyek közé. Bizonytalán mi is mindannyian számtalanszor kérdztük meg már, miként lehetséges a feltámadás?

Mit mondhatunk mi húsvét reggelén azoknak, akik kételkednek a feltámadásban és mit mondhatunk a magunk sokszor csüggedő szívének? Hallgassuk meg figyelemmel az apostol tanítását, melyet hitéről ad nekünk ma.

Mindenekelőtt is igaz az, hogy mi keresztyének sem tudjuk bizonyítani Krisztus feltámadását olyan értelemben, hogy azt minden embernek a bizonyítékok hatása alatt el kellene fogadnia. Azt azonban bátran mondhatjuk, hogy a feltámadás igazsága mellett igen jó tanubizonyosságok állanak. És bizonyos az, hogyha a keresztyénség valóban Isten erőteljes belenyúlását jelenti az emberiség történetébe, akkor ennek a belenyúlásnak a nyomait meg is kell látnunk. Amint igaz az is, hogy nem elégedhetünk meg költött Megváltóval. Amint igaz, hogy nem távolíthatjuk el magunktól álmodozással a halált, úgy igaz az is, hogy a halálon csak a feltámadott Megváltó adhat nekünk diadalt.

Különösnek kellene mondanunk, ha életünk legnagyobb horderejű eseményéről, Krisztus feltámadásáról a történelem teljesen hallgatna. Igaz, hogy a feltámadás tényét még ez sem döntené meg. De hála Istennek, nem marad némán a tanuk ajka. Azzal tisztában kell lennünk, hogy a Jézus-korabeli pogány történetíróknál hiába keresünk feljegyzést az ő feltámadásáról. Az ő tudományukra nem tartozott az, hogy valahol a birodalomnak egy távoli tartományában egy szegénységben élt tanítómester feltámadott a halálból. Azt azonban joggal elvárhatjuk, hogy azok, akik érintkezésben állottak Jézussal, valamit hírül adjanak nekünk. És ezeknek a bizonyágtételét nem is nélkülözük. Bőségesen szólnak róla. Pál apostol korinthusi levelének az úgynevezett feltámadásfejezetében világosan láthatjuk, hogy Krisztus feltámadásának hirdetése az apostoli egyház alaptanítását képezte. Okunk van arra, hogy néhány vonására felfigyeljünk, mely igen nagy jelentőségű.

Az első meggondolásra készítő tény a feltámadással kapcsolatosan a nyitott sír. A keresztyénség ellenfeleinek dicséretére mondhatjuk el, hogy azt a hazugságot, mely szerint Krisztus tanítványai ellopták mesterük holttestét, ma már nem hirdetik. Mert bármit akarjanak is mondani olyan emberekről, mint János vagy Péter, — ha tetszik, mondhatják őket műveletleneknek, vagy rajongóknak, vagy babonásoknak, de közönséges csalóknak, vagy hullarablóknak nem mondhatja őket ma senki anélkül, hogy önmaga felől is ne támasszon különös gondolatokat. De megfejthetetlen marad akkor az a kérdés, hogy Krisztus halott teste hová lett? Krisztus ellenfelei minden feltámadás-hitnek egy pillanat alatt végetvethettek volna és száz darabra zúzhatták volna a hívek lelkének ezt a legdrágább kincsét, ha feltárják a sírt és megmutatják az oszlásnak indult holttestet. Krisztus azonban a sírből nyomtalanul eltűnt, mert feltámadott.

A keresztyén anyaszentegyház feltámadás hirdetésében a második nagyon nagy figyelemre méltó vonás az az érthetetlen változás, melyen Jézus barátai néhány nap alatt átmentek. A legmélyebb kétségbeesésben láttuk őket nagypéntek napján. Messiás-hitüket adták fel és a vígasztalás minden reményéről is lemondtak. Így mutatja be őket nekünk az evangéliumok beszámolója. Most egyszerre megváltoznak. Kimennek a világba, mint Krisztus feltámadásának boldog tanúi és emellett a tanúság mellett megállnak egészen az utolsó szívdobbanásig. Hogyan magyarázhatnók meg elfogadható módon ezt a belső átalakulást, ha viszont a külső eseményt, mely ennek okozója volt, tagadjuk? Hiszen ez esetben egy olyan lélektani csoda előtt állunk, melyet csaknem nagyobbnak kell mondanunk a testi feltámadás csodájánál.

A feltámadáshirdetés harmadik figyelemreméltó vonása az az ötszáz szemtanú, akikre Pál fejezetünk elején utal. Ők látták a feltámadottat. Közülük sokan még akkor is életben voltak, amikor Pál a korinthusi levelet megírta. Az érdeklődőknek az apostol akár megadhatta volna a címét is, pontos nevét is. És ez minden bizonnyal igen súlyos bizonyság.

Kiegészül ez a sor akkor, ha hozzávesszük a fenti megfontolásokhoz még magát Pál apostolt is, aki ezt a levelet írja, aki maga dühös ellenfele volt Krisztus hívei táborának, aki az új hitet minden erővel ki akarta irtani és aki lázongott annak még a gondolata ellen is, hogy neki keresztrefeszített Megváltója legyen. Egy-két évvel Jézus halála után világos nappal éli át azt, hogy Krisztus, akit megtagadott és üldözött, néven szólítja őt, porbakényszeríti, megvakítja, újra látással ajándékozza meg és tanúi közül őt teszi a legkiemelkedőbbé, a legmeggyőzöttebbé. Nem riad vissza Jézus nevéért még a mártíromságot is felvállalni.

Igaz, mindez nem bizonyíték. De mindenesetre figyelemreméltó tanúbizonyosság. Elgondolkoztat és minden időre nyitva fogja tartani az emberek között a feltámadás kérdését.

A keresztyén ember hite, de egyben az egész keresztyén anyaszentegyház is a nyitott síron alapszik és ezért Krisztus feltámadásának igazságával áll, vagy esik. Ha a keresztyénségnek ezt az alapját valaki elveszi, úgy a hitet is kiirtotta a földről. De ezzel együtt eltűnik az is, amit a bűnbocsánatban nyerünk el, Istennek a kegyelme. Vele együtt hervad el az örök élet reménye is. Akkor Pálon és a többi tanítványon elkezdve minden keresztyén ember álmot kergető, szegény, megcsalt ember. Minden imádság üresben hangzik el. A bűnöket reménytelenül cipelhetjük, mert az egész világon nincsen hely, ahol letehetnők, nincs, aki leveszi, ha Krisztus, aki fogadta, hogy elhordozza helyettünk — a sírban maradt. Minden halottunk, akit a temetőben pihentettünk el a hit harca után, elporlad és csak annyit mondhatunk róla: soha többé viszont nem látjuk: — ha Krisztus fel nem támadt. Hogyan lehetne a legkisebb remény-

ségünk is? És akkor igaza van Pálnak: „Ha csak ebben a földi életben vetjük reménységünket Krisztusba, akkor minden embernél szánandóbbak vagyunk.“ Szánandóbbak vagyunk a hitetleneknél. Nem azért, mert ők nyugodtan adják oda magukat kedvteléseiknek, — ezeket nem irigyeljük tőlük, — hanem azért, mert a legborzasztóbb sorsot értük: amihez a szívünket kötöttük, ami gazdaggá tette életünket, ami legszentebb kincsünk volt, — képzeldésnek bizonyult csupán és elnyelte az éjjel!

A feltámadás tagadásának kérlelhetetlen következménye ez!

De íme Pál mosolyog. Megkönnyebbült sóhajjal kergeti el ezeket az árnyakat. Hiszen Krisztus feltámadott! Nincsen bizonyosabb, mint a hívőnek ez a szent hite! És ennek a feltámadásnak olyan áldottak a gyümölcsei. Amint Krisztus feltámadott, mi is feltámadtunk. A halál maga is meghal, amikor elfárad az öldöklésben. Mindenki annak a hatalma alá kerül, aki húsvét reggelének győztese volt. És ez a feltámadott Krisztus jósággal hajlik híveinek sírjára és felkelti őket, hogy „Isten lehessen minden mindenekben!“ Ámen.

Husvét második ünnepe.

I. Korinthus 15 : 54—58.

1. Szövegmagyarázat.

A feltámadásfejezetet az Úr iránti forró hála és egy biztatást tartalmazó intés zárja le, két szabadon alkalmazott ótestamentomi idézettel. A halál fullánkja alatt az a fegyvere értendő, mellyel sebez. Hogy mit jelent az, hogy a bűn a halál fegyvere, azt elmondja az apostol Róma 5, 12 és következő verseiben. És hogy mit kell érteni azon, hogy a törvény a bűn ereje, annak bővebb kifejtését Róma 7, 7 és következő verseiben találjuk.

2. Igehirdetés.

A legyőzött halál.

Krisztus győzött a halálon. Ez húsvét üzenete. Ebben oldódik fel tehát mind az a fájdalom, mely ebben az évben is elfogta szívünket, amikor szenvedésútján végigkísértük Megváltó Urunkat, és amellyel nagypénteken megálltunk keresztfája alatt. A húsvét mutatja meg igazában a véget. Krisztus feltámadt és él. A tegnapi ünnep megint szétkiáltotta ezt a hírt a világ fölött és ma a keresztyén hívek nagy serege válaszol a húsvéti üzenetre: „Hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által!“

Győzelmes csaták költője írja le, mint vágdat végig a kivívott győzelem után a hírnök az országon, útakon, kunyhók mellett, városok utcáján át. A lova patkója szikrát vet és minden dobbanás egy-egy kiáltás: „Győzelem!“ — De nincsen költői erő, mely meg tudná énekelni valaha is, mit jelentett a húsvéti győzelem híre az egész világnak. Ez járta be az apostoli

korban az emberek reménytelen világát és gyújtott meg egymásután lelkeket. Ez volt az a hír, mely megnyitotta az utat az evangélium számára a népek életében.

Valamikor tehát a húsvéti feltámadás szava mámoros örömet keltett az emberek szívében. Ma mintha nehezen melegítene át ez az öröm. Az idők változnak és bennük az egyház sem mindig ugyanolyan lelkesültséggel él. Ma talán a legnagyobb gyöngeségünk éppen az, hogy az egyházban olyan csüggedten, elnyomottan hangzik a húsvéti ének. Karácsony hangjait melegben énekeljük, különösen azokat, melyek szívünk érzelmeit indítják meg. És az utóbbi időben mélyebb zengést nyert a bőjt szenvedésről szóló éneke is. De mintha a hangunk nem volna elég erős a húsvéti ének eléneklésére és a húsvéti ígértetés elmondására. Összefügg ez azzal, hogy az egyház békésebb időkben elfeledkezett a küzdelemről. És nincsen értelme a győzelmi éneknek akkor, amikor nincsen diadal. Valóban nem diadalöröm érzett azon az üzeneten, melyet békésebb időkben húsvét ünnepén a tavasz költészetével mondtak el. De kétségtelenül összefügg az elveszett húsvéti öröm azzal is, hogy ma a világot nagyon elfogta a nagypéntek hangulata, az egész földön. Ha volt az egyház valamikor álmódzó és a harctól elszakott, úgy most annál több helyen áll a kereszt súlya alatt. Ma a világot sok ember egyetlen koponyahegyének látja, melyen újra véresen ott áll a Krisztus keresztfája. Ez a hatalmas méretekre megnövekvő kereszt sok szem elől eltakarja a húsvéti napfényt.

Ennek az esztendőnek húsvéti ünnepe is gyorsan elszárgul mellettünk, hogy felváltsa megint a mindennapi élet sok változó képe. Azért még most, az utolsó ünnepnapon hallgassuk meg jól igénk tanítását, hogy szívünkbe tudjuk zárni az örömet, melyet húsvét nekünk nyomorúságos világban adni akar. Hadd tanulhassuk meg mi is a diadalmas hála kiáltást: „Hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által!”

A húsvét nem keresztfa alá állít, hanem a nyitott sír mellé. Csak akkor lehetünk tele ennek a boldogsággal, ha szívünk alkalmas lesz ennek a csodának a befogadására. Mert a feltámadás: csoda. Csoda volt Krisztusnak a sírból való feltámadása, mert az életre kelés csodája éppen olyan nagy, szent és érthetetlen, mint amennyire örökké titkos csoda marad számunkra az élet teremtése. Teljesen fedi egymást az Isten „legyen” szavára teremtett élet csodája és a halálból felkeltő hatalmas csoda. Ha el tudjuk fogadni az egyiket, el kell fogadnunk a másikat is. Mindkét esetben az élettelenből élet támadt és ehhez csak Isten hatalma elég. Úgy az életteremtés, mint a feltámasztás csodája meghaladja emberi értelmünket.

De a két csoda közül számunkra talán Krisztus feltámadása a drágább, mert hiszen az azt jelenti, hogy a halállal vívott elkeseredett küzdelem véget ért és a halál uralmát megtörte az Isten szerelme. Hogyne volna drága számunkra ez a győze-

lem. Itt a földön a halállal vívott harcban nemzedékek szálltak nemzedékek után sírba, reménytelenül. Krisztus feltámadása azonban meghozta ebben a küzdelemben a döntő fordulatot. Krisztus feltámadásával nem a testi halált szüntette meg. Ez mindannyiunkra vár, ha leteltek életünk napjai a földön. A döntő Krisztus feltámadásában az, hogy elvette a haláltól annak fullánkját. És mi most egészen másként nézünk a halálra. Hogy meg kell halnunk, az a húsvét csodája óta a hívő ember számára csak a természet rendjét jelenti. De hogy akkor, amikor eljő értünk a halál, mi kicsavarhatjuk kezéből a legfélelmesebb fegyverét és azt mondhatjuk neki: jőjj csak, tudom, ki vagy; az Isten szolgálója vagy, akit Atyánk azért küld, hogy hazavezess minket az örök otthonba, — ez azt jelenti, hogy a halál le van győzve és nem ejtethet kétségbe. És ezt a győzelmet hívei számára Krisztus nyerte meg.

Ezt a húsvéti örömet nekünk féltve kell megőriznünk. Mert a halál vissza akarja hódítani ott, ahol teheti, régi uralmát. Látjuk is és érezzük is, miképpen kíséri meg hatalma alá hajtani az embert.

Ha a halál útja nyílik meg számunkra, úgy mindannyiunknak az az érzésünk, hogy most olyan ösvényre lép a lábunk, melyen még nem jártunk. Amikor a halál országán kell átmennie az embernek, akkor soknak a szívét elszorítja a félelem az ismeretlen úttól. Ez az oka annak, hogy sok ember belefogózik inkább a földi életbe, melyet ismer, ha még annyiszor megpanaszolta is ezt az életet. Inkább vállalja ennek a nyomorúságát, mint a halál bizonytalanságát. Sok koldús szívesebben éhezik és fázik és nem fél semmitől annyira, mint a haláltól. A gonosztévő is inkább választja az életfogytiglani fegyházat, mint a vesztőhelyet. A halál kiterjeszti félelemkeltő hatalmát azok fölé, akik engedik magukat megriasztani, akiknek nincsen hová menekülni, aki nem ismernek a halálnál erősebbet. — A csüggedőket, a reménytelenekeket a húsvéti hit birtokosainak kell meggyőzniök, hogy Jézus Úr a halálón. Persze nem győzhünk meg erről senkit a szavunkkal. Az életünk folytatásával és még inkább a halál előtt való nyugodt megállásunkkal hirdethetjük azt, hogy Krisztus megváltott a haláltól minden hívőt.

A Krisztus megváltottjának a halál világán át vezető út biztonságosabb, mint az élet útja valaha is volt. Krisztus a halál országát fénnel töltötte meg. Nincsen benne áthatolhatatlan sötétség és nincsen benne semmi veszély annak, aki hittel követi Urát a halál országán át. Nem érheti gonosz, mert jó úton jó cél felé tart.

A szív félelme onnan ered, hogy az ember lelke megsejti, hogy a halál országán át az utak elválnak egymástól. A félelmet az kelti fel a szívben, hogy az ember nem tudja bizonyossággal, hogy az elváló utakon rátalál-e az életre vezető útra, melyet tele hint világossággal Krisztus szeretete. A halál ráemlékeztet erre a változhatatlan igazságra: „A halál fullánkja a bűn, a bűn ereje pedig a törvény“. A törvény pedig azt

mondja, hogy a bűnös ítéletre jut. Azért olyan nagy a félelem a szívben, mert attól retteg, hogy a halál országán át azon az úton jár, mely az ítélet kapujához vezet. Onnan pedig nem árad fényesség.

Minden emberi halálfélelem alapja az ítélettől való félelem. Amíg itt a földön gond nélkül él az ember, el akarja hitetni magával is, másokkal is, hogy nincsen ítélet. De amikor a halál szakadékához jut, akkor a szív azt mondja neki: Ember, most következik a halál, azután az ítélet!

Ettől a rettegéstől Jézus Krisztus megváltotta övéit. Utat nyitott az Isten kegyelméhez, mely eltöröl minden bűnt és nem is emlékezik meg a bűnről. A hívó azt mondja a halálban: Uram, hozzád jövök én, szegény gyermeked. Nem igazságodra, hanem irgalmasságodra építetek. Aki elvette a halál fullánkját és életajándékot adott, én nyugton megyek hozzád, mert nem a halál rettegése, hanem a te orcád világossága vár!

Húsvéti hálaadással dicsőítsük azért Istent és mondjuk utána mi is az apostolnak: „Hála az Istennek, aki nekünk a diadalmat adja a mi Urunk Jézus Krisztus által!“ Ámen.

Wolf Lajos

budapesti lelkész.

Húsvét u. 1. vasárnap.

Ujjongó magasztalás!

I. Péter 1/3—9.

A húsvét után következő 40 nap a keresztyén egyházi esztendőben kiváltképen való mértékben az örvendezés időszaka. A Golgotán elvérzett töviskoronás király diadalmas feltámadása olyan mérhetetlen öröm, hogy annak áradata szinte az egész keresztyén életet elborítja. S ha a keresztyén világ igazán komolyan venné Krisztus feltámadását és ennek az egyedülálló eseménynek felséges jelentését, akkor a szívekből az öröm ki nem fogyna soha, akkor a szemekben nem hamvadna el az örvendezés lángja és az ajkakon sem némulna el soha az örvendező ének. Az apostolok tanubizonyosságai voltak a húsvéti diadalnak, az első keresztyének pedig feltétlenül hittek a közöttük megszólaltatott húsvéti bizonyágtételnek. Innen van, hogy a bizonyágtévő apostolok és a bizonyágtételt elfogadó hívek egyek voltak a húsvét boldogító örömeiben.

Hogy milyen nagy volt az apostolok húsvéti öröme, azt élénk tárja és élénken szemlélteti a felolvasott szent ige, amely nem egyéb, mint a húsvét tényéhez fűződő és a húsvéti örömből fakadó magasztalás. Péter apostol szívéből robban ki ez a magasztalás, de bizonyosra vehetjük, hogy visszhangot keltett mindazoknak a keresztyéneknek szívében és ajkán, akikhez az apostol szava, vagy írása eljutott. Az apostollal együtt a hívek is örvendeztek a húsvéti diadalnak s ez az örvendezés kifejezésre jutott abban az ujjongó magasztalásban, amelyet szent igénk foglal magában.

Az apostol ujjongó magasztalása a felolvasott ige által hoz-

zánk is eljutott, közöttünk is megzendül és minket is csatlakozásra hív. Figyelmünket erre az ujjongó magasztalásra fordítva lássuk meg: 1. Kinek szól? 2. miért zendül meg? 3. ki vehet benne részt.

1. Kinek szól, vagyis kit illet az apostol ujjongó magasztalása? Nem illethet senki mást, mint azt, aki a húsvéti diadalt és a húsvéti örömet s ezzel együtt mindazt, ami a húsvéton alapul és a húsvétból fakad, ingyenvaló kegyelemből és dicsőséges hatalómmal létrehozta. Keresztyének között nincs és nem lehet szükség arra, hogy ezt a diadal- és örömszerzőt hosszasan ismer-tessük, vagy hogy aprólékos okoskodással bizonyítgassuk: ő és nem más szerezte a húsvéti diadalt és a húsvéti örömet. A keresztyének tudják, hogy minden örömmek és minden áldásnak Isten a szerzője, Isten a forrása. Az az Isten, aki a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja. Ő a szerzője a húsvéti diadalnak és a húsvéti diadalt magasztaló ujjongásnak is. Közönségesen azt szoktuk mondani, hogy húsvét Jézus Krisztus feltámadásának az emlék-ünnepe. Egészben véve helyes ez a megjelölés. De persze csak akkor, ha tudjuk, amit tudnunk kell, hogy a feltámadás valójában nem történés, hanem tett, nem véletlen esemény, hanem tudatos és szándékos cselekvés. A tettnek szerzője, a cselekvésnek megindítója és véghezvivője pedig Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja. Húsvét tehát — helyesen értelmezve — Jézus Krisztus feltámasztásának az ünnepe. Isten adta halálra a szerelmes egyszülött Fiút s ugyancsak Ő vette vissza a halálból és a haláltól. Az Atya cselekvése azonban nem semmisíti meg, sőt nem is csökkenti a Fiú áldozatát és a Fiú diadalát. Az Atya dicsőségében osztozik a Fiú, aki engedelmes volt mindhalálig, még pedig a keresztfának haláláig s akinek éppen ezért adatott olyan név, amely minden név fölött való. De ezt a nevet is az Atya adta, ugyanaz az Atya, aki a húsvétot szerezte. Helyes és méltó tehát, hogy az apostol a húsvéti eseménnyel kapcsolatban így szóljon: „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja!”

De ha ez így van, vagyis ha nyilvánvaló, hogy az ujjongó magasztalás Istent, az Atyát illeti és mást nem is illethet, vajjon miért hangsúlyozzuk ezt mégis olyan nyomatékosan? Azért, mert rendszerint — nemcsak néha és kivételesen, hanem úgyszólván rendszeresen és következetesen — elfeledkezünk róla. Nemcsak mások: az úgynevezett hitetlenek feledkeznek meg róla, hanem azok is, akik magukat a kegyesek és hívők közé számítják. Bizonyossága ennek az a tapasztalat, hogy ezek körében is olyan szórványos a hálaadás és olyan igen szűkös, sőt szegényes a magasztalás. Miért van ez így? Azért, mert még a keresztyén gyülekezet tagjai sem veszik komolyan számba és még ők sem tartják kellőképen szemelőtt, hogy mindenben az élő Isten cselekszik velük s értők és rajtuk. Ha ezt számontartanák és minden áldásban, amely reájuk kiárad, Isten cselekvését látnák meg, akkor bizony bőségesebb és buzgóbb volna náluk a magasztalás.

Lám, rövid idővel ezelőtt ismét húsvétot ért és ünnepelt a

keresztyénség. Isten különös kegyelme, hogy sok más nemzettel együtt ebben az esztendőben is ünnepelhetett a mi népünk is. De vajjon hálát adtunk-e Istennek és buzgó lélekkel magasztaltuk-e Őt, hogy húsvétot szerzett a világnak és hogy ezt az idei húsvétot is ránk virrasztotta? Ne másokra gondoljatok! Mások érzését és mások cselekvését kevésbé ismerhetitek. Magatokra nézzetek és magatokért feleljetek! Adtatok hálát húsvétért és magasztaltatok érte a húsvét szerzőjét? Megtettétek ezt nem színből csupán, hanem valóban szívből is? Mondottátok igaz érzéssel: „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja?” Mondottátok ezt ma, amikor a felolvasott igében megszólalt az apostol hálaadó magasztalása? Bizony-bizony nem felesleges a fölvetett kérdés: kinek szól és kit illet az újjongó magasztalás? Bárcsak ez a kérdés tudatossá tenné bennünk azt, hogy a magasztalás Istent illeti és hogy Őt a magasztalás valóban megilleti, aminthogy az apostol csakugyan magasztalja is, újjongva, lelkesen, szinte túláradó örömmel magasztalja Istent, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyját.

2. Magasztalja, de vajjon miért és mi miatt?

Az apostol újjongó magasztalása a húsvéti eseményen alapul. Isten Jézus Krisztust feltámasztotta a halálból s ezzel új teremtés folyamatát indította el. Krisztus hívei az új teremtés részesei. Olyanok, mint akik most születtek. Eddigi életük bele volt rekesztve ebbe a mulandó, mindenestül a halál felé siető világba. Most azonban új világ tárul fel előttük. Élő és éltető reménység tölti el őket. A reménység sorvaszt, megbénít és pusztulásra vezet. A reménység ellenben bizakodásra, alkotásra, célok megvalósítására késztet és egyúttal képesít is. A reménység, kiváltképpen az igazi és jogos reménység, életet fakaszt, ezt az életet táplálja, fokozza és egyre teljesebbé teszi. Isten húsvéti cselekedete, mely a halál megítélésének és legyőzésének a bizonyossága, Krisztus híveit élő reménységgel tölti el. Reménységük alapja Isten húsvéti cselekedete, amely azonban nem merül ki a húsvéti eseményben. Isten továbbra is cselekszik. Örökséget készített Krisztus híveinek, még pedig tökéletes örökséget, amelyet nem szennyezhet be szeplő, nem hervaszthat el sem fagy, sem aszály, amelyet nem érhet romlás. Isten ezt az örökséget csorbíthatatlanul fenn is tartja s a maga idején nyilvánvalóvá és kézzelfoghatóvá teszi. A hívők öröksége az üdvösség, amelynek bizonyosságához kétség nem férhet. Ha az ő gondjuk, vagy az ő feladatuk volna, akár a megszerzés, akár a megőrzés, akár a szétoztás, akkor lehetne aggódni és kétségkedni. Mivel azonban Istenen fordul meg minden, azért jogos a reménység és jogos az újjongó öröm is. A hívők ugyanis már most örvezhettek örökségüknek. Éri ugyan őket szenvedés, nem egyszer keserves szenvedés is; szomorúság szakad rájuk, kísértések támadják és szorongatják őket: de mindez a reménységtől és az örömtől nem fosztja meg őket. Az élő reménység újra meg újra diadalmasan bontakozik ki bennök és újjongó magasztalásra készíti őket: „Áldott az Isten és a mi stb.“

3. A hívők szívében és ajkán csendül meg az ujjongó magasztalás. De vajjon kik ezek? Talán idetartoznak kivétel nélkül mindazok, akik Jézus Krisztus nevét ismerik és emlegetik? Mindazok, akikre húsvét ragyogása kiárad? Mindazok, akikhez a húsvéti esemény eljutott? Sokan csakugyan ebben a hiszemben vannak. Azt vélik, hogy a keresztyén név, a keresztyén egyházi tagság, a keresztyén szokás és a külsőleg keresztyén életmód már biztos záloga annak, hogy a romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökséget elnyerik. Bizony a legtöbb keresztyén ember, mikor ezt az ígét olvassa vagy hallja, az itt felhangzó többes számba önmagát is beleérti és belefoglalja. Magától értő-dőnek veszi, hogy ő is az élő reménység birtokosa, hogy ő is az újonnan születettek sorába tartozik és hogy ő is méltán örven-dezhet a húsvéti diadálnak, mert ez alapja és záloga az ő diadálának is. Pedig ez nem így van. Az örökség egyesegyedül a hívőké, azoké, akik valóban hívei a húsvéti győző vitéznek.

Ezeknek határozott ismertetőjele van. Ismertetőjelük a hit, a kipróbált és a próbában valódinak bizonyult hit. Szenvedés a hit próbája. A hitnek edzője a kísértés. A hitnek bizonyossága és mértéke a bizalom, az odaadó szeretet, a hűséges engedelmes-ség és az állhatatos kitartás. Az ilyen igazi hit becses és értékes. Becsesebb, mint a színarany, mert az arany is veszendő és rom-landó, a valódi hit ellenben maradandó. Ezt semmiféle ártó hata-lom meg nem ronthatja és meg nem semmisítheti.

A kipróbált hitnek birtokosai nem maguk szerezték kincsü-ket, hanem Isten irgalmas kezéből adományként kapták. De az adományt megbecsülték, óvták, őrizték és — megőrizték. Hisz-nek Krisztusban és szeretik Őt, ragaszkodnak Hozzá és engedel-mesen szolgálnak Néki, bár testi szemmel nem látják. Meg van-nak győződve, hogy Krisztus által elérik hitüknek végét és célját: részesei és birtokosai lesznek az üdvösségnek. Mivel a hívők számára ez egészen bizonyos, azért nem tehetnek mást: ujjongó magasztalással hódolnak Annak, akinek mindezt köszönik: a húsvétot szerző felséges Istennek.

Részteszünk és résztvehetünk-e ebben a magasztalásban mi? A magasztalás joga és kötelessége a hívőket illeti. Ha tehát mi hívők vagyunk és hívők maradunk; ha nemcsak mi tartjuk hívőknek magunkat, hanem így ítél rólunk a kor is, akkor az ujjongó magasztalásban már most is részesedünk s akkor a mi ujjongó magasztalásunk el nem némul soha. Ámen.

Húsvét u. 2. vasárnap.

Isten gazdag kegyelme.

Ef. 24,10.

Isten gazdag irgalmasságáról és Isten üdvözítő kegyelméről beszél az apostol a mai szentigében. Irgalmasság és kegyelem nem teljesen azonos valóságok ugyan, de egymással mégis szo-rosan összetartoznak. Mind a kettő egy-egy ragyogó jogára

annak az örök szeretetnek és isteni jóságnak, a mely a Jézus Krisztusban megjelent és amely Jézus Krisztus által olyan pazar bőséggel árad ki a teremtett világra. Isten irgalmasságáról és kegyelméről szeretünk hallani. Ennek hirdetésével és bizonyosságaival soha be nem telünk. De vajmi ritkán gondolunk arra, hogy Isten irgalmasságának és kegyelmének derűsen ragyogó arculata mellett van komolyan követelő arculata is. Pedig Isten gazdag kegyelme nemcsak ad, hanem meg is foszt, nemcsak megajándékoz bennünket, hanem követelést is támaszt velünk szemben. A mai szent ige a kegyelemnek éppen erre a jelentőségére is felhívja figyelmünket. Útmutatása nyomán szólunk tehát arról, hogy Isten gazdag kegyelme, amely olyan bőkezűen ad, egyúttal meg is foszt bennünket valamitől és kötelez is minket valamire. Megfoszt minden kérkedéstől és kötelez minden jócselekedetre.

I. Isten gazdag kegyelme megfoszt minden kérkedéstől. A kegyelem a vétkek miatt meghaltakat megeleveníti; az elvesztetteket megtartja; a célt-tévesztetteknek új, biztos célt mutat. A kegyelem a vígasztaloknak vígasztalást, a hajszoltaknak békeességet, a kétségbeesetteknek segédelmet, a hontalanoknak új otthont és hazát, a kifosztottaknak bőséget, a nyomorúttaknak dicsőséget ad. De ki tudná kimerítően felsorolni a kegyelemnek minden ajándékát!? Bizonyos azonban, hogy mindez és még sok más is, valóban ajándék és adomány! A kegyelem javait sem megszegni, sem megvásárolni, azokat sem kicsikarni, sem pedig megérdemelni nem lehet. A kegyelem javait csak kapni és elfogadni lehet. Csak kapni — de nem feltétel nélkül! A feltétel a hit — amint az apostol világosan mondja is: „Kegyelemből tartattatok meg hit által.“ A hit fogja fel és fogadja el a kegyelmet. Jóllehet a kegyelem készen van és rendelkezésre áll, mégsem részesülhet benne akárki. Csak az lehet részese, aki hisz. Olyanformán áll itt is a dolog, amint a természeti világban. A természetben van fény, van hang, vannak éterhullámok. De a fényhez szem, a hanghoz fül, az éterhullámokhoz felvevő készülék kell. A kegyelem javait a hit ragadja meg és a hit sajátítja el. Hit nélkül a kegyelem és annak minden gazdagsága hozzáférhetetlen az emberi szív és lélek számára. De akiben valóság a hit, az részesül mindabban, amit a kegyelem magában foglal és kiíraszt.

Azokat, akikben megvan a hit és ennek folytán birtokosai az Isten gazdag kegyelméből kiáradó javaknak, nagy kísértés fenyegeti. Az a kísértésük, hogy a hitet érdemnek tekintik. Hitük alapján másoknál különbnek tartják magukat és dicsekszenek hitükkel. Úgy vélekednek, hogy hitüknél fogva nekik jussuk van a kegyelem javaihoz és hogy ők most már valakik Isten előtt. Ettől a kísértéstől óv és ennek a vélekedésnek vágja útját az apostol, amikor folytatja: „és ez — t. i. a hit — nem töletek van, Isten ajándéka az“. Kétségtelen e szerint, hogy a hit nem emberi érdem, hogy tehát azzal dicsekedni, kérkedni, annak alapján bármire is igényt támasztani és jogot formálni nem lehet.

Isten ajándéka a hit. Azért a hitrejutás, a hitben való megmaradás, valamint a hit által az üdvösségben való részesedés éppen úgy kegyelem, mint ahogyan kegyelem Jézus Krisztus megjelenése, Jézus Krisztus áldozati halála és dicsőséges feltámadása. Nem az emberek sóvárgása, nem az embervilág esengése, vagy éppen erőfeszítése folytán jelent meg Krisztus, hanem Isten akaratóból és Isten ajándékaként. Hiszen egy elveszett, egy haladó és mindenestül a kárhozat örvénye felé sodródó világba lépett be Krisztus, aminthogy most is egy ilyen világba hatol be az Ige és a Szentlélek által. Hogy mi közöttünk Isten igéje megszólal, hogy Isten bennünket Szentlelke által hívogat, megvilágosít, megújít és gyermekeivé fogad, mindez nem egyéb, mint kegyelem. Nincs hozzá jussunk, de mégis megkapjuk. Szemléltető és megkapó módon tárja elénk a kegyelem sajátosságát és mibenlétét egy nemrégien elhunyt, próféta-lelkű költőnk. Halljátok csak, hogyan szól a kegyelemről: „Először sírsz. Azután átkozódsz. Aztán imádkozol. Aztán megfeszítéd körömszakadtig maradék-erőd. Akarsz, egetostromló akarattal — S a lehetlenség konok falán Zúzod véresre koponyád. Azután elalélsz. S ha újra eszmélsz, mindent újra kezdesz. Utoljára is tompa kábulattal, Szótalantul, gondolattalantul Mondod magadnak: mind-egy, mindhiába: A bűn, a betegség, a nyomorúság, A mindennapi szörnyű szürkesség Tömlöcéből nincsen, nincsen menekvés! S akkor — magától — megnyílik az ég, Mely nem tárult ki átokra, imára, Erő, akarat, kétségbeesés, Bűnbánat — hasztalantul ostromolták. Akkor megnyílik magától az ég, S egy picit csillag sétál szembe véled, S olyan közel jön, szépen mosolyogva, Hogy azt hiszed: a tenyeredbe hull. Akkor — magától — szűnik a vihar, Akkor — magától — minden elcsitul, Akkor — magától — éled a remény. Álomfáidnak minden aranyágán Csak úgy magától — friss gyümölcs terem.

Ez a *magától*: ez a Kegyelem.“ (Reményik Sándor: Egy eszme indul kötetből: Kegyelem.)

Költői alakban rajzolódik elénk a kegyelem, de hiszen, mindnyájan megértjük belőle, hogy mi a kegyelem. „Magától“ — tehát nem tőlünk és nem általunk, hanem csak úgy „magától“ áll elénk valami. Csakhogy e „magától“ mögött élő személyiség van: a mindenható és irgalmasságban gazdag Isten. Ő cselekszik, Ő ad, Ő vezet, Ő vigasztal, Ő kelt bennünk hitet s Ő is tartja meg. De ha ez így van, akkor mi nem kételkedhetünk és nem dicsekedhetünk. Akkor nekünk el kell némulnunk és hódolattal meg kell hajolnunk a kegyelemben gazdag Isten előtt. Igaz, bizony igaz: Isten gazdag kegyelme megfoszt minden kérkedéstől, minden dicsekedéstől és minden hivalkodástól.

2. De mást is tesz a kegyelem. Kötelez és ösztökél minden jócselekedetre.

Isten gazdag kegyelme a vétkek miatt meghaltakat meglevenít és őket a Jézus Krisztusba vetett hit által az üdvösség és az örök élet örököséivé jegyzi el. Isten kegyelme kezeskedik arról, hogy örökségük bizonyos számukra. Ez a bizonyosság

kötelezi és sarkalja is őket, hogy egész földi életükben öröskühöz méltó magatartást és magaviseletet tanúsítsanak. Szemük előtt tartják, hogy ők, mint megelevenített és megújult emberek Istennek alkotásai. Nem csúfolhatják meg alkotójukat azzal, hogy ismét a régi életmódhoz térnek vissza. Új életben járnak, amelyet jócselekedetek ékesítenek. A jócselekedeteket azonban nem ők maguk válogatják ki és nem esetenként, nem alkalmilag, vagy kivételesen viszik véghez azokat. Az új élethez illő jócselekedeteket Isten kegyelme mintegy előre elkészítette már s az ő teendőjük csak az, hogy azokat életükbe befogadják és szemléltessék. A jócselekedetek olyanok, mint a ruha. Készen van, csak fel kell öltetni. Olyanok, mint a hajlék. Isten elkészítette s nekik csak be kell költözni. Olyanok, mint az út. Isten megépítette s nekik csak rá kell lépniök és járniok kell rajta. Íme, itt is a kegyelem mutatkozik meg! Megmutatkozik abban, hogy a jócselekedeteket elkészítik, de abban is, hogy a hívők szívét felgerjeszti és őket a jócselekedetekben való járásra késszé és alkalmassá teszi. Nemde, valóban gazdag az a kegyelem, amely — magától! — mindezt megcselekszi?

Testvéreim! Hogyan állunk mi a jócselekedetekkel? Meglátszik rajtunk, hogy mi „járunk“ azokban? Észreveszik rajtunk mások, hogy a mi egész magatartásunk egy magasabb világ bélyegét hordozza magán? Hirnökei vagyunk-e mi ebben a zürzavaros és hatalmaskodó világban Isten gazdag kegyelmének? Szemléltetjük-e életünkben, hogy mibennünk új szív és új lélek lakozik? Munkálkodásunk és pihenésünk, tevékenységünk és nyugovásunk, cselekvésünk és szenvedésünk Isten szemével nézve valóban „jócselekedet“-nek mutatkozik-e? Jól értsük meg! Nem érdemszerző jócselekedetéről van szó, mert ilyenek nincsenek és mivel végeredményben minden kegyelem, nem is lehetnek, hanem hálaajlegű jócselekedetéről. Az a kérdés tehát, hogy a mi egész életünk hálaadás-e azért, amit Isten gazdag kegyelme cselekszik velünk, rajtunk és értünk? Isten erre tart számot. Nemcsak egyikünkkel, vagy másikkal szemben, hanem mindnyájunktól ezt várja el. Tőlem is, de tőled is! Ahol ez a hála és a belőle fakadó jócselekedet hiányzik, ott Isten gazdag kegyelme hiábavaló lett. Órizkedjünk attól, hogy mi rajtunk is hiábavaló legyen! S ha vádol a szívünk — aminthogy vádol —, hogy nem háláljuk meg kellőképpen Istennek velünk közlött nagy irgalmasságát és azt a gazdag kegyelmet, amelyben részünk van, akkor, óh akkor szánjuk el magunkat arra, hogy új életet kezdünk és ezentúl új életben járunk. Életünk új rendje az legyen, hogy Isten kegyelme iránti hálaból jócselekedetekben bővölködünk, hogy azt érezzük, gondoljuk, beszéljük és cselekszük, ami jó. Ha ezt a mértéket tartjuk szem előtt, akkor Isten kegyelméhez méltán rendezzük be és folytatjuk életünket s akkor mi is vallhatjuk: „az Ő alkotása vagyunk, teremtetvén általa a Krisztus Jézusban jócselekedetekre, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azokban járjunk.“

Isten gazdag kegyelme megtilt és lehetetlenné tesz minden

dicsekvést s egyúttal ösztökél minden jócselekedetben való buzgóságra. Ne találtassék azért dicsekedő köztünk, hanem csak igyekező. S ha a dicsekedést mellőzni és elhagyni nem tudjuk, dicsekedjünk azzal, amivel dicsekedni szabad is, lehet is és kell is: dicsekedjünk azzal, hogy Isten gazdag kegyelme oszályrészünk és örökségünk nekünk. Ezzel nem magunkat dicsérjük, hanem azt, akit egyedül illet a dicsőség nemzedékről-nemzedékre: dicsőítjük és áldva magasztaljuk a mi megtartó és üdvözítő Istenünket. Ámen.

Husvét u. 3. vasárnap.

1. Ján. 4, 9—14.

A nyilvánvaló szeretet.

János, a szeretet apostola, a mai szent igében is szeretetről beszél, még pedig kétféle szeretetről. Az egyik felülről sugárzik reánk, a másiknak belőlünk kell kiáradni. Az elsőről: Istennek pazar bőkezűséggel sugárzó szeretetéről jól esik hallanunk. Előtte készségesen kitarjuk fülünket, kezünket, szívünket. A másíkról azonban, amelyet nekünk kell tanúsítanunk, szívesebben hallgatunk. Nem kedves nekünk sem az Isten iránt, sem pedig az emberek iránt tartozó szeretetünknek az emlegetése. Örök emberi vonás, hogy inkább szeretünk kapni, mint adni. Ahol kapni lehet, ott előre tolakszunk, de ahol adni kell, ott inkább félreállunk, vagy pedig szerényen meghuzódunk. Amit kapunk, nem sokaljuk, de amit adnunk kell, azt rendszerint túlzottnak találjuk. Pedig ez a kettő szorosan összetartozik. Különösen szoros a kettő közötti kapcsolat a szeretetnél. Isten szeretete kötelez, de képesít is szeretetre. Szeretnünk viszont azért kell és azért lehet, mert magunk is szeretetben részesültünk. A szeretetnek egyik jellemző sajátága éppen az, hogy megnyilatkozik és nyilvánvalóvá lesz. A szeretet akkor valóságos, ha kifelé is jelentkezik. Máskülönben csak tettetés, vagy képzelődés. János apostol a mai szent igében nyomatékosan hangoztatja a szeretetnek ezt a jellegét. Isten szeretetéről hirdeti, a mi szeretetünkre vonatkozóan pedig követeli a nyilvánvalóságot, amikor azt mondja, hogy Isten szeretete nyilvánvalóvá lett, ezért a mi szeretetünknél is nyilvánvaló szeretetnek kell lenni.

1. Isten szeretete nyilvánvaló szeretet. Ez a szeretet eleitől fogva megvolt. Hiszen Isten öröktől fogva mindörökké ugyanaz. S ha Ő manapság lényege szerint szeretet, amint az apostol hirdeti s éppen ebben a levelében ismételten hangsúlyozza, akkor Ő szeretet volt akkor is, amikor még sem ég, sem föld nem volt formálva. Istennek szeretete azonban az embervilág számára sokáig leplezett és elrejtett volt. A teremtés hajnalán, mikor Isten az embert, a maga képmását, behelyezte a teremtett világba, amikor neki otthont, hivatást, segítőtársat adott, amikor vele közösségbe lépett és szövetséget kötött, akkor szemmel látható, sőt szinte kézzelfogható volt Isten szeretete. Mikor azonban az ember pártot ütött Isten ellen, amikor hitetlen és engedetlen lett

és ennek folytán Istennel való gyermeki közössége megszűnt, akkor Isten szeretete az ember számára elrejtetté lett. Isten szíve és az ember szíve közé odafurakodott a bűn és ez a végzetes sötét hatalom eltakarta az ember szeme elől Isten szeretetét. Az egymást váltogató nemzedékek tudatában egyre jobban elhalványodott, majd pedig végleg eltűnt Isten szeretetének ismerete. Még a kijelentés népe sem tudta felfogni, hinni és elfogadni azt, hogy Isten valójában szeretet, hogy nem szíve szerint ostoroz és fenyít, hanem éppen azért, mert vég nélkül szeret.

Eljött azonban az idő, amikor az elrejtett és ismeretlenné vált szeretet nyilvánvaló lett. Nem ember, Isten maga készítette el az alkalmas időt és Ő maga tette nyilvánvalóvá örök szeretetét. „Az által lett nyilvánvalóvá az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk általa.“ Isten tehát nem szóval, hanem cselekedettel mutatta meg szeretetét. A cselekedet az egyszülött Fiú elküldése erre a világra. Ennél nagyobb és meggyőzőbb bizonyosságát nem adhatta Isten az ő szeretetének. E bizonyosság meggyőző ereje kiváltképpen abban rejlik, hogy az egyszülött Fiú elküldésével életet akar ajándékozni és biztosítani a halál martalékává vált embervilágnak. A legnagyobbat és a legdrágábbat: a szerelmes egyszülöttet adta, hogy az embernek élete, még pedig örök élete legyen — hogyne volna immár nyilvánvaló ezen a világon Isten szeretete!

Krisztus óta és Krisztus által nyilvánvaló a leplezett és elrejtett szeretet. Milyen sokan vannak mégis, akik nem ismerik, vagy nem veszik tudomásul. Nemcsak olyanok előtt ismeretlen a nyilvánvaló szeretet, akik róla még soha nem hallottak, hanem olyanok előtt is, akikre születésüktől kezdve rájuk ragyogott s akik váltig hallják, szinte a gépies megszokásig hallják a felséges evangéliumot: „úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta.“ Milyen szomorú dolog, hogy Isten szeretetének bizonyosságában élhetnének, hogy ez a bizonyosság vigasztal, erejük, örömük és békességük lehetne s ők mégis csüggedt erőtlenségben, vagy éppen sötét kétségbeesésben élnek! De hát igazán lehetséges ez? Csakugyan vannak ilyen emberek? Sajnos, sokan vannak. Meglehet, hogy eggyel többen vannak, mint gondolod, mert te magad is közéjük tartozol. Lehet, hogy magad nem is vetted észre, ámde beszéded, magatartásod és egész életmódod elárulja, hogy Isten szeretetének bizonyossága nélkül járod útadat, hordozod terhedet, vívod harcodat és végzed hivatásodat. Értsd meg, hidd el, hogy Isten nyilvánvaló szeretete téged is átfog és téged is magába ölel. Hiszen hozzád is és éretted is elküldte a Krisztust. Ez egészen bizonyos. Mint a gyökér a földbe, úgy fogózzál bele ebbe a bizonyosságba. Amint az apostol repeső lélekkel vallja: nyilvánvalóvá lett az Isten szeretete —, úgy hidd, úgy valld, úgy hirdesd ezt te is. Mennél nehezebb az élet, mennél nagyobb a bizonytalanság, mennél több veszedelem fenyeget, annál határozottabban és annál kitartóbban mondd magadnak és másoknak vigasztalására:

„az által lett nyilvánvalóvá bennünk az Isten szeretete, hogy az ő egyszülött Fiát elküldte az Isten a világra, hogy éljünk általa!“ Aranymondásként vésd emlékezetedbe és vésd szívedbe ezt az áldott ígét és add tovább másoknak, drága örökségként add át mindazoknak, akikkel közösséged van, kivált pedig azoknak, akik itt a földön hozzád legközelebb állanak. Ennél drágább örökséget nem kaphatsz és nem adhatsz. Lásd, rendelkezésedre áll, rendelkezz hát velem boldog örömmel és példás hűséggel!

Isten szeretete nyilvánvalóvá lett — ez bizonyosan igaz. Ebből következik most már az, hogy a mi szeretetünknek is nyilvánvalóvá kell lennie.

2. Isten szeretete gazdagon sugárzik reánk. Azért a mi szeretetünknek elsősorban és mindenekfelett Isten felé kell irányulnia. Az Isten felé sugárzó szeretet azonban embereken tükröződik és ő rajtuk lesz nyilvánvalóvá. Így akarja Isten. Azért állított bennünket közösségekbe: családba, gyülekezetbe, egyházba, társadalomba, nemzeti kötelékbe, hogy iránta érzett szeretetünk ezekben a közösségekben nyilatkozzék meg. Aki szeretni akarja Istent, annak szeretnie kell az Isten képmását: az embert. Az a szeretet Isten szíve szerint való, amely őt az emberben és az emberen keresztül szereti. Azért mondja az apostol: „ha úgy szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást“.

Nem lehet vitás, hogy Isten szeretett és most is, mindig szeret. Az egyszülött Fiú elküldése és mindaz, ami ezzel összefügg: nagypéntek és húsvét, megcáfолhatatlan bizonyossága Isten szeretetének. Mivel ilyen nagy ajándékot kaptunk, azért nagy a mi tartozásunk is. Szeretetet kaptunk, azért a tartozásunk is szeretet. Mással, mint szeretettel, ezt a tartozást leróni nem lehet. A legékesebb beszéd, a legbőkezűbb adakozás, sőt még az önmegtágadás és az önfeláldozás is hiábavaló, ha nem fakad szeretetből. Isten rendelése, hogy szeretetért szeretettel fizessünk.

De ennek a szeretetnek nyilvánvalóvá kell válnia. Nem elég azt a szívben érezni, nem elég szóval emlegetni, nem elég színelni, a szeretetet tanusítani és szemléltetni kell. Tanusítani lehet tekintettel, lehet mozdulattal, lehet beszéddel, lehet hallgatással, lehet aprólékos és rendkívüli cselekedetekkel. Nem az a fontos, hogy mivel és miként tanusítod, hanem az a fontos, hogy tanusítsd, hogy éreztesd, hogy megmutasd. Megmutatni természetesen csak azt lehet, ami megvan. A szeretetnek tehát valóságának kell bennünk lenni. Mi magunk azonban a szeretetet valósággá tenni nem tudjuk. Istennek reánk kiáradó szeretete kelti ezt fel bennünk. Amint a nap melege csírákat, rügyet, bimbót, lombot és virágot fakaszt, úgy fakaszt Isten szeretete is szeretetet bennünk. Az Ő műve a szeretet a mi szívünkben. De azért nekünk is van teendőnk. A mi teendőnk az, hogy az Isten által felszított lángot el ne oltuk, hogy a szeretetet meg ne fojtsuk, hanem ápoljuk, gondozzuk és engedjük, hogy a szeretet mi ben-

nünk kibontakozzék és azután kifelé, mások iránt, nyilvánvalóvá legyen.

Hogy miként lehet és miként legyen nyilvánvalóvá a mi szeretetünk, arra útmutatást adni, vagy a különféle módokat felsorolni nem lehet, de nem is szükséges. Akiben van szeretet, az magától is megtalálja a módját, hogy szeretetét nyilvánvalóvá tegye. Megtalálja a szülő, a testvér, a bajtárs, a barát, megtalálja minden ember, ha van benne szeretet. Minden bizonnyal megtalálod te is, megtalálom én is!

Testvéreim! Isten nyilvánvalóvá lett szeretete mi tőlünk is nyilvánvaló szeretetet vár. Lehet, hogy régóta hiába vár, vagy hogy sokszor várt hiába. Ezentúl ne várassuk Istent, hanem bizonyítsuk meg, hogy szeretete mibennünk is cselekvő és gazdagon megnyilatkozó szeretetet fakasztott. Ámen.

Balikó Lajos
tábori főesperes.

Bölesőtől a koporsóig.

Esketési beszéd.

Példabeszédek 23, 26.

Kedves Testvéreim! Ti most azzal a szándékkal állottatok ide az Úr Jézus Krisztus oltára elé, hogy fejeteken Isten áldásával, innen induljatok el házasesetetek új útjára. És most azt várjátok, hogy ezt az áldást, mint Krisztus szolgálja, én kérem és adjam reátok. Kérem is, adom is, hiszen jól tudom és ti is tudjátok, hogy Isten áldása nélkül hiábavaló minden emberi elindulás. Ahogy a szoltáríró mondja: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradnak az építők.“

Mielőtt azonban az áldást adnám, egy lelki útravalót kell átadnom néktek az én Úram Jézusom nevében. Istennek szentigéje és komoly üzenete ez számotokra. Hallgassátok meg illő figyelemmel és áhitattal, a násznép is felállva hallgassa azt:

„Adjad, fiam, a te szívedet...“

Kedves ifjú pár! Halljátok-e, Isten kéri a szíveketek! Joggal kéri, mert ő meg atyai kegyelmét és gondviselését adta eddig is néktek. Nem én, hanem ti magatok tudnátok elmondani, de méginkább a ti szüleitek, hogy mi mindent kaptatok eddig is Istentől. Ha ő nem akarta volna, felnevelkedhettetek volna-e és ha ő nem akarta volna, egymásra tudtatok volna-e találni a nagy emberrengetegben? De Isten minden gondviselésén és kegyelmén felül még a szívét is odaadta néktek, amikor számotokra is megváltót és üdvözítőt küldött egyszülött fiában, az Úr Jézus Krisztusban, még pedig azért, hogy ha őhöz hisztek, el ne vesszetek, hanem örök életet nyerjete. És a Krisztusban hitet és erkölcsi irányítást is adott néktek, hogy tudjátok megőrizni az ő utait. Ime, joggal kéri Isten is a ti szíveiteket és joggal kívánja, hogy az ő utait megőrizzék. Ő is megőrizte mind a mostani óráig a ti utaitokat, hogy földi, majdán pedig égi boldogságra jussatok.

Csak akkor lesz boldog házastársi életek, ha a szívetekben mindig lesz egy oltár és azon a hitnek soha el nem alvó lángja az Isten számára!

„Adjad, fiam, a te szívedet...” Ez a kérés meghatott némasággal száll felétek édesapátok és édesanyátok szívéből is. Hiszen ők is a szívüket adták néktek. Majd akkor tudjátok meg igazán, hogy mennyire a tiétek volt az ő szívük, ha Isten rendeléséből ti magatok is szülők lehettek. Az én ajkam mondja, de helyettetek mondja, a szívetek pedig érezze át: édesapám, édesanyám, tudom, hogy a szíveddel kísértél el engemet egész életemen végig, ide az oltár elé. Köszönöm azt a sok gondot, aggodalmat és szeretetet, amit eddig reám pazaroltatok. Hogy hűségesen neveltetek, sok szépre és jóra tanítottatok. És ha most eltávolodunk is tőletek és ha ezután, mi ketten, akik most egymás kezét fogjuk, mindenkivel jobban is egymáshoz tartozunk: azért mégis, soha soha, még legnagyobb boldogságunk idején se akarunk megfélemlíteni titeket, kedves apám, kedves anyám. Nemcsak hajlékunkban, de a szívünkben is mindig lesz egy hely a ti számotokra, ahol a hálás gyermeki szeretet lángját ápoljuk.

Csak az olyan emberpár lehet igazán boldog, aki Istennek és a szülőknek is megőrzi a szívét.

Hogy egymásnak is oda akarjátok adni és egymás számára is meg akarjátok őrizni a szíveteket, az ebben a pillanatban természetesnek látszik. Hiszen kéz a kézben, egymás mellett állva, már úgy is odaadtátok egymásnak. De, úgy-e, tudjátok, hogy nemcsak jóban, hanem rosszban is egymás mellett kell maradnotok. Egymástól és egymásért nemcsak az örömet és boldogságot, hanem a házaseset terheit is el kell fogadnotok. Mindjárt el fogjátok mondani a házassági esküt, melyben benne van, hogy „sem egészségében, sem betegségében, sem örömeiben, sem bánatában el nem hagyom”, „holtáig, holtomig”. Ezt az esküt megtartsátok. Hiszen elsősorban nem egymásnak, hanem Istennek esküsztek. Sokan azt hiszik, hogy a házaseset csak örömeire való. Pedig arra való, hogy „nem jó az embernek egyedül lenni” az élet útvesztőiben. Azért úgy tartásátok meg eskütokeket és adjátok egymásnak szíveteket, hogy törhetetlen legyen közöttetek a hűség és meg ne erőtlenedjen az egymás iránt való szeretet. Még pedig az a szeretet, amely a másik fél hibáit, gyengéit türelemmel és önmaga legyőzésével tudja elviselni. Az a szeretet, amely a maga önzését elnyomva, úgy keresi a maga boldogságát, hogy a másik felet akarja boldogítani. Az a szeretet, amely akkor is állandó melegséggel ragyog, amikor eljönnek a gondok és az élet nehéz napjai.

Kedves Testvérem, Völegény! Egy drága kincset bízunk most rád: egy kedves, romlatlan leánylelket. Ezt a kincset eddig gondos szülői kezek és szemek őrizgették, nevelgették, nemesítették, még a bajnak árnyékától is óvták és féltették. Ezt a kincset most Isten neked juttatta, hogy ezután te őrizgesd, te védj, szeresd és életednek jobbik felévé tedd. Látod, amíg a te választottad tégedet nem ismert, nem volt neki szomorúsága, csak gyermekszomorúsága, nem volt neki gondja, csak gyermekgondja. Hiszen ahogy itt áll melletted, már tudjuk és látjuk, hogy még most is csak ártatlan és gyanútlan gyermek. És most mégis éretted és csak éretted elhagyja a meleg, biztonságos szülői otthont és egészen rád bizza magát, mert azt hiszi, hogy sehol a világon nem lesz olyan boldog, mint te melletted. Odaadja neked a kezével együtt a szívét, a lelkét, az egész életét mindenestől, hogy ezután te vezesd az élet útjain és mert

teljes odaadással csak neked akarja mondani azt a szép szót, amivel csak magyar asszony tudja házastársát nevezni: az én uram. Vigyázz erre a kincse. Felelős vagy érte a szülőknél, saját lelkiismeretenednek és Istenednek és egykor majd Isten előtt kell érte számot adnod, hogy megvalósultak-e melletted fehér leányszobájában szótt drága ábrándjai!

Kedves Menyasszony! Tehozzád úgy szólok, mint az én nyájamnak kedves bárányához és azzal az atyai szeretettel kérem reád Istennek áldását, amelyet a jó lelkipásztor érez volt jó tanítványa iránt. Egy ifjú férfit rendelt melléd az élet útjára a mindenható Isten. Egy ifjú férfit, aki benned véli megtalálni mindazt a szépet és jót, amit eddig hiába keresett és sehol meg nem talált. Azt, ami minden ép lelkű, egészséges férfiúnak legfőbb vágya és legdrágább kincse ezen a világon: a házastársi boldogságot. Aki azzal a szándékkal és reménnyel köti hozzád férfiúi életét, hogy temelleted és csak temelleted boldog legyen. Aki nálad akar hivatásának fáradaimai és kötelességei után megpihenni és új kötelességteljesítésre erőt gyűjteni. Aki néked és csak néked akarja mondani azt a minden férfiszívnek drága szót, azt a legszebb magyar szót, hogy feleségem. Én tudom, hogy nem csalódik benned. Légy csak új otthonodnak ne csak háziasszonya, hanem légy benne maga a jóság, szelidség, türelem, szeretet. Lássék meg házaseletemben és új otthonodban, hogy a szívedet vitted el bele. Nem mondom új dolgot, ha azt mondom, hogy boldogságok nem külső életkörülményeken, hanem szívetek őszinte érzésein és becsületes szándékain fordul meg. Vigyázzatok erre a boldogságra. Imádkoztatok érte. Mi veletek imádkozunk és érettetek, mert tudjuk, hogy a boldogság mellé felelősségeket és kötelességeket vesztek most vállalatokra.

Csak akkor lesz állandó a boldogságotok és csak akkor tudtok házastársi kötelességeiteknek és felelősségeiteknek megfelelni, ha szíveteket megőrzitek egymásnak, szüleiteknek és Istennek! Így legyen. Amen!

Hering János
veszprémi lelkész.

Katedrán.

Ábrahám elhivatása.

Mintatanítás a gimnáziumi I. fúosztályban.

Ábrahám története az özönvíz utáni bibliai történetek között van feljegyezve. Ezért emlékezzetek vissza arra, hogy mit cselekedett Isten az özönvíz által, s emlékezzetek vissza arra is, hogy mi történt az özönvíz után.

Az özönvíz által Isten a Tőle elpártolt, istentelenül élő gonosz embereket, az egész világot megítélte, jobban mondva elpusztította. Tudjuk, hogy Isten a világot jónak teremtette és benne az embert is ilyennek. Körülvette minden áldásával. Gondoljatok csak arra, hogyan élhetett Ádám és Éva a Paradicsom kertjében. Semmi gondjuk nem volt, sőt Isten mindennel ellátta őket. S ami a legnagyobb: Isten Maga szüntelen velük volt

s ők Előtte élhettek, úgy, ahogy mi élünk embertársainkkal együtt. Nem volt távolság Isten és az ember között. Azt is tudjuk azonban, hogy az ember megbontotta ezt az Istennel való közösségét, szembehelyezkedett Istennel. Isten azért azzal büntette meg az embert, hogy kiutasította őket a Paradicsom kertjéből. Nem gondoskodott többé róluk. S amikor Isten azt látta, hogy az első két ember, Ádám és Éva utódai is mind gonoszak maradnak, sőt mind gonoszabbak lesznek, nem tűrhette tovább és az egész világot az özönvíz által elpusztította. Csak Nőé és családja szabadult meg, mert Isten megkegyelmezett nekik.

Az özönvíz után azt tanultuk, hogy Isten azt ígérte: nem fogja többé a földet elpusztítani, pedig Isten világosan tudta azt, hogy ha az emberek megint elszaporodnak, egy cseppet se lesznek jobbak, mint az özönvíz előtt. Nyissátok ki a Bibliátokat, Mózes I. könyve 8. fej. végén azt olvassuk: „Nem átkozom meg többé a földet az emberért, mert az ember szívének gondolata gonosz az ő ifjúságától fogva és többé nem veszem el mind az élő állatot, mint cselekedtem.“

Nagyon kíváncsiak lehetünk tehát, hogy eszerint most már mi történik tovább? Mert nyilvánvaló, hogy *Istennek ezután más terve* volt a világgal és az emberrel. Az volt a terve, hogy nem pusztítja el a földet, hanem *Ő maga fogja felépíteni azt az országot, az Ő országát, melybe az istenfélő emberek tartoznak bele.* Ezért nyilvánvaló, hogy Neki emberekre volt szűksége, hogy ezt az Ő országát megépítse.

Egy ilyen ember volt Ábrahám, akiről most akarunk tanulni. Azt mondtat te az előbb, hogy mar tanultunk egyszer, még az elemi iskolában Ábrahámról. Igaz, — de nézd csak meg: Isten azt mondja az előbb olvasott vers után, hogy „míg a föld léssen“, tehát ma is, a világ végéig ez a terve Istennek. S az Újszövetségben is nagyon sokszor szó van Ábrahámról. Jézus Krisztus is arra tanít, hogy Isten mivelünk is úgy bánik, mint ahogy Ábrahámval bánt. Az apostol is állandóan arra int, hogy úgy kell minékünk élnünk Isten előtt, mint ahogy Ábrahám élt. Tehát ebből következik, hogy mindig újból és újból meg kell tanulnunk ezt a történetet.

1. Ábrahám engedelmessége.

Káldeának Ur nevű városában, később pedig Mezopotámia Hárán nevű városában élt Ábrahám anyjával, Tháréval, feleségével, Sárával és Lóttal, egyik unokatestvérével, kit, mivel árva volt, magához vett Ábrahám. Nem tudjuk, hogyan éltek, bizonyosan békés pásztorkodással és állattenyésztéssel foglalkoztak. Ez nem is fontos. Annál inkább az, hogy egy napon *Isten így szólott Ábrahámhoz: „Eredj ki a te földedből és a te rokonságod közül és a te atyádnak házából a földre, melyet én mutatok néked — és nagy nemzetté teszlek és megáldalak téged...“*

Mit jelent ez? Isten azt követelte Ábrahámtól, hogy hagyja ottan a várost, melyben lakott, a házat, ismerőseit, földjeit, szedje fel sátrait és költözzék el! Gondoljátok meg, milyen nagy dolog lehetett ez Ábrahám számára? Még ugyanabban a városban egy más házba költözni, — még ez is nehéz dolog, hát még egy más városba költözni. Igen, de hová költözzék Ábrahám? Isten nem mondta meg! *Csak annyit mondott: „Arra a földre, melyet én mutatok néked.“* Ábrahám tehát nem tudhatta, hogy hol van az a föld, még azt sem tudhatta, hogy egyáltalán létezik-é, hogy közel, vagy távol van-é, hogy északra vagy délre fekszik-é? Azt mondhatjuk,

hogy teljes bizonytalanságban volt affelől, amit Isten mondott neki. Mit szokott csinálni az ember akkor, mikor bizonytalanságban van? Kérdősködik, utána jár annak, amiben nem biztos, mindaddig, míg megtudja és megbizonyosodik felőle. Ha ezt nem tudja, pl. hogy az az ember, akivel dolga van, megbízható-é, vagy sem, nem fogja-é megcsalni őt, akkor még azt is kikutatja, hogy bízhatik-é benne, vagy nem? Ábrahámnak nem emberekkel volt dolga, hanem Istennel. Isten követelt valamit tőle. Úgy követelt, hogy Ábrahám nem tudhatta, hogy vajjon nem válik-é neki az kárára, vajjon az a föld, amit Isten ígért neki, megéri ezt, melyet itt kell hagynia, — s vajjon Isten megtartja-é az ígértét?

Két lehetőség állott Ábrám előtt: az, hogy nem költözik el, tehát nem engedelmeskedik, vagy az, hogy engedelmeskedik és elköltözik. — Vajjon, hogyan cselekedett Ábrahám? — Azt olvassuk róla, hogy gondolkozás nélkül, minden kérdősködés nélkül összeszedte mindenét és felkerekedett, — *tehát engedelmes volt Istennek!*

Hosszas út után érkezett egész családjával egy földre, melyen a Kananeusok laktak, s melyet Kanaánnak hívtak. Még mindig nem tudhatta, hogy vajjon ez-é az az ország, vagy még tovább kell mennie? Azonban Isten megjelent neki újból és azt mondta neki: „Emeld fel szemidet és tekints arról a helyről, ahol vagy, északra, délre, keletre és nyugatra, mert mind az egész földet, melyet látsz, néked adom és a te utódainak örökké.“

2. Ábrahám hite.

Mi módon lehetett engedelmes Ábrahám Istennek és honnan tudhatta, hogy Isten valóban neki adja azt a földet és az ő utódainak? — hiszen Kananeusok laktak rajta!

„*Ábrahám bízott Istenben!*“ — Úgy van, de ez még nem magyaráz meg mindent. *Miért bízhatott Istenben?* Kiben szoktunk mi bízni? Akinek hozánk való jószágát és hűségét megtapasztaltuk, megéreztük. Ábrahámról azonban nem halljuk, hogy Isten megmutatta volna az ő életében adományozó jószágát és gondviselését. Sőt, úgy látjuk, hogy Isten még azt is elvette Ábrahámától, ami je volt: hazáját, földjét, rokonságát, szülőföldjét...

Egy más szó kell ide arra, hogy kifejezzük, hogyan viselkedett Ábrahám Istennel szemben. Ez a szó az, hogy *Ábrahám hitt Istenben.*

A hit azt jelenti, hogy nincsen bennem semmi kételkedés, azzal szemben, akiben hiszek. Ha jó édesapátok, vagy édesanyátok mond, vagy ígér néktek valamit, ugye: egyáltalán nem is jut eszetekbe, hogy kételkedjete benne. Nem kételkedtetek abban sem, hogy amikor az iskolából hazaérkeztek, akkor édesanyátok ebédre vár reátok otthon. Még abban sem kételkedtetek, hogy ha betegségekben keserű orvosságot ad néktek édesanyátok — az javatokra válik.

Igy hitt Ábrahám is Istenben. Eszébe sem jutott arra gondolni, hogy Isten őt esetleg cserben hagyja, vagy éppen megcsalja. Isten ezt nem teheti. Nem lenne Isten, ha ezt tenné.

Ábrahámnak a hite azt jelenti, hogy *ő merte egész életét, vagyonát, mindenét rátenni arra, amit Isten mondott, ígért neki.* Isten ígérete erősebb volt a számára minden emberi bizonytalanságánál. Még akkor is győzedelmeskedett Isten ígérete, amikor azt kellett látnia Ábrahámnak, hogy az ígért földjén, a már elnyert ígértben egyelőre mint idegen-

nek kell és lehet csak élnie. (Zsid. 11, 9.) Semmi sem volt Ábrahám számára fontos, csak egy dolog, Isten, Aki ígért, Aki szólott. Ezt jelenti Ábrahám hite.

Megkérdezheti most már valamelyitek, *hogya mi célja volt Istennek ezzel a hívő Ábráhámmal?*

Már említettem, hogy Istennek az a célja ezen a földön, hogy az Ő országát megalapítsa az emberek között. Az Ő uralmát jelenti ez. Akaratának érvényesülését. Az emberek, amint láttuk, nem akartak így Isten uralma alatt élni. Ezért jött az özönvíz. De Isten ezután is meg akarja építeni az Ő országát, nem hagy fel ezzel a tervével. Ezért úgy cselekszik, hogy *kiválaszt magának a sok gonosz, Ő tőle elfordult ember közül egyeseket*, hogy általuk mutassa meg mindenkinek nyilvánvalóan, hogy milyen az Ő országa, és mily dicsőségesek az Ő ígéretei. *Akárkit kiválaszthat erre Isten!* Ábráhámról sincsen semmi sem feljegyezve erre vonatkozólag, hogy neki valami különös jó tulajdonsága, vagy érdeme lett volna, *amiért* Isten megjutalmazhatta volna, elhívhatta volna. Az a fontos azonban, hogy *Isten mégis elhívja*, neki teszi az ígéretet.

3. Ábrahám —, mint a hívők atyja.

Minket is elhívhat-é Isten és minékünk is tehet ígéreteket?

Isten soha sem szűnik meg azon dolgozni, hogy az Ő országát felépítse. Sőt: az Ő országának, tervének határait és méreteit mind messzebbre és messzebbre, a föld kerektségére ki akarja terjeszteni és minden embert bele akar vonni, tagjává akar tenni ennek az országnak. Minket is. Tudjátok-é, hogy mióta és ki által van ez így? *Az Úr Jézus Krisztus által!* Jézust azért küldte el Isten erre a földre, ide miközénk, hogy Ő mindnyájunkat meghívjon Isten országába. Már keresztes János nemde azt prédikálja: „*térjete meg, mert elközelített Isten országa!*“ Jézus Krisztus valóban Isten országát hozta el. Isten hatalmát, hiszen csodákat tett, betegeket gyógyított, ördögöskéket tisztított meg, halottakat támasztott fel. Mindenkin tudott és akart segíteni. S az embereket épűgy elhívta, mint Ábráhamot Isten: „*Kövess engem*“ — mondta Jézus. Gondoljatok arra, miként hívta el Pétert és András! Csak egyet kívánt, azt, hogy az emberek minden feltétel nélkül, habozás nélkül kövessék Őt, higyenek Benne. Azt mondta: „*Aki inkább szereti atyját, vagy anyját, hogy nem engemet, nem méltó énhozzám!*“ „*Aki az eke szarvára vetette kezét és hátra néz, nem alkalmas Isten országára.*“

(A jövő órára megkereshetitek ezt a két Igét az evangéliumból.)

Hogyan hív el minket Jézus?

Jézus minket az *egyházban, a gyűlekezetben* hív el, ott ígéri, hogy nekünk adja Istennek országát. Az egyház az, ahol Jézus tulajdon beszédét hirdetik nekünk, jobban mondva Ő maga beszél hozzánk. S amint tudjátok: valóban mitőlünk is olyan valamit követel mindig, mint amit Isten követelt Ábráhamtól. Követeli pl., hogy elhagyjuk bűnös életünket, szokásunkat, hogy úgy éljünk szerető szívvel, alázatosan, szeliden, mintha egy új országban, az Ő országában élnénk.

Ezért *Ábrahám példaképe a keresztyén embernek*, nekünk is. A Római levélben azt mondja az apostol, hogy „*Ábrahám minden hívő ember atyjává lett*“. Arra tanít minket Ő általa Isten, hogy mi egész életünket *merjük* Jézusnak átadni. Meg tudod-é ezt tenni? Mindig újból és

újból könyörögnünk kell azért, hogy Jézus Krisztus erősítse meg a mi hitünket, hogy legyen segítségünkre a mi hitelenségünkben.

Végül megtanulunk két bibliai mondást, melyekben Isten egyrészt buzdít a hitre, másrészt int, hogy hitünket megtartsuk:

„Az igaz ember pedig hitből él!“

„Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni!“

Opfermann Ernő György
kolozsvári vallástanító-lelkész.

Magunk között.

Területi és népi tényezők az egyházi szervezetben.

Hozzászólás Sólyom Jenő cikkéhez.*)

Sólyom Jenőnek a Lelkipásztor decemberi számában megjelent cikke kétségtelenül már azzal is nagy szolgálatot tett egyházi életünknek, hogy ezt az újonnan felmerült kérdést az egyházpolitika zajából átmentette a teológiai kutatás csendes dolgozószobájába. Valóban csak itt találjuk azt a légkört, ahol minden személyeskedés és körmönfont beszéd csöddöt mond és minden nem egyházi érdek kikapcsolódik, mert itt csak az érvek rideg ereje érvényesül az egy igazságért vívott harcban. Ennek a tudományos harcnak az az áldott különbsége minden más harctól, hogy itt az ellenfelek is egymás tanítványává és segítőtársává kényszerülnek. Így ez a hozzászólás sem azért készült, hogy a kétségtelenül sok értékes felismerést tartalmazó cikket megcáfolja, hanem hogy bizonyos kiegészítésekkel tovább haladjon a megkezdett úton.

Sólyom egymással szembe állít két elvet: a népi és a területi elvet. Ezzel a két terminus technikus-sal dolgozik anélkül, hogy őket pontosan meghatározza. Ha ezt a két szót egy egyházi létkérdés teológiai vizsgálatának tengelyévé tesszük, akkor a kölcsönös mellébeszélés elkerülése céljából nélkülözhetetlen a pontos meghatározás.

Sólyom cikkében e helyett csak arra mutat rá, hogy nem az „elv volt előbb, hanem az evangélikus egyházak szervezkedésének jelenségeiből vontak ki az egyházjogászok az áttekinthetőség érdekében egy elvet.“ Ez a nagyon helyes megállapítás további munkánkkal az egyháztörténelem területére utal minkeft. Szükségessé teszi, hogy rövid áttekintést nyerjünk az egyházi szervezkedés egyes történelmi mozzanatairól.

Már az őskeresztyénségben jelentkeznek komoly szervezési kérdések. Ilyen a hellénisták elégedetlensége a jeruzsálemi gyülekezetben, melynek

*) Felhívjuk a figyelmet arra, hogy e kérdésben három füzet jelent meg. Az egyik: „Memorandum evangélikus német gyülekezeteink égető kérdéseinek megoldásáról.“ Ezt e cikk szerzője adta ki. „Válasz“ címen felelt rá Wolf Lajos budapesti lelkész egy kiadvánnyal. Ugyancsak kiadta Kapi Béla püspök „Megjegyzések“ címen a Memorandumra készített tanulmányát. A kérdés tisztázásához mindhárom füzet elolvasása feltétlenül szükséges. (Szerkesztő.)

a hellénista diakonusok munkábaállításával vetnek véget. Ezzel megmarad a gyülekezet területi egysége, de a különböző kultúrközösségek kölcsönös — ha nem is elvi, de gyakorlati elismerése és megbecsülése útján. Nehezebb kérdés merül fel Pál apostol pogánymissziója nyomán. Most már — bár vallási köntösben — a népi kérdés is jelentkezik. Az apostolok gyűlése úgy oldja meg a kérdést, hogy a keresztyénségnek két — zsidó és görög — típusát ismeri el, melyek bizonyára az első típus eltűnéseig mindenütt megvoltak egymás mellett. A két kegyességi típus teljesen különböző életformáját csak a közös Krisztus-hit egyesíti. Egy a kölcsönös szeretet jegyében kötött megállapodás óvja a gyülekezeteket botrányos összeütközésektől. (Csel. 15.) *Az öskeresztyénség szervezkedése mentes minden hagyománytól és elvtől, kizárólag a krisztusi szeretet jegyében elégitette ki a gyakorlati szükségleteket.*

Már a következő nemzedékben kezdődik a keresztyénség alkalmazkodása az antik világhoz. Az egyházi atyák korában nemcsak az ógyházi intellektuális-spekulatív teológia születik meg, hanem az egyház institutionális felfogása és megszervezése is. Az élő gyülekezetből üdvintézmény lesz. Igazságának biztosítója az episcopátusban megőrzött successio apostolica. A metropolita pedig a tartomány fővárosában székel. A gyülekezet mindinkább passzív szerepet tölt be. Cypriánus azt mondja: Quis cum episcopo non sit, in ecclesia non est. A püspök kormányozza, igazgatja a nyáját, mint a helytartó a tartományt. A jogi intézménnyé lett egyház Konstantinus óta magára vállalja a római államigazgatás évszázados hagyománnyal terhelt keretét. Ebből származik a *territoriális elvnek* az a rideg fajtája, amely a római katolicizmust egészen a mai napig jellemzi. Az egész keresztyén világ, tisztán territoriális szempontok alapján dioecesisekre felosztva, hódol a Rómában székelő pápának. A „területi elv“ tehát nem egyházi talajon nőtt, hanem a római jogi-politikai gondolkozásból szivárgott át az egyház szervezetébe. Számunkra tanulságos, hogy ez az „elv“ már a római birodalom területén sem bizonyult mindenütt alkalmazsnak, úgy-hogy pl. több sziriai városban külön római és külön szir püspök vezette az egyház ügyeit. (RGG, III. köt. cikk: Kirchenverfassung, 978. old.)

Amíg az egész számításba jövő „területen“ csak egy kultúra, egy faj vagy fajkeverék volt, addig ez az elv mégis alig okozott nehézséget. Újra csak a népvándorlás korában jelentkezett a probléma, amikor a beözönlő germán népek felboncolták a római birodalom területi egységét. Magukkal hozták a *népi gondolkodást*, amit az idegenekkel való érintkezés csak fokozott. A népvándorláskori germán vezetés alatt álló államokban egy területen kétféle — germán és római — jog volt érvényben. A katolikus egyház csak azért nem érezte sokáig az ezzel adott feladatot, mert a legtöbb germán törzs ariánus volt. De bizonyára nem véletlen, hogy az első germán, aki az egyháztörténelemben szerepel — Wulfila — nem mint valamelyik város, hanem mint a gótok püspöke lett ismeretes.

A területi elv abban a formában, hogy a provinciát az egyházban is szervezési egységgé tették, a régi birodalom határain kívül nem volt minden további nélkül használható. A mai Németországban az első egyházi szervezkedés az ir szerzetesek kolostoraiból, mint missziói központokból indult ki. A németországi egyház tulajdonképeni megszervezője Bonifácus volt, aki a meglévő központok felhasználásával itt is érvényesítette a területi elvet s az egész területet egyúttal határozottan a pápának vetette alá.

Jellemző azonban erre a korra, hogy Bonifácius már akkor püspök volt, amikor még nem volt területileg körülhatárolt egyházmegyéje. Az egész középkorra döntő befolyással volt az a tény, hogy itt az egyház szervezkedése és hatalomrajutása félszázaddal megelőzte a politikai szervezkedést és egybefogást. Így Nyugaton soha nem sikerült a világi hatalomnak az egyház fölé úgy kiterjeszteni uralmát, ahogy ez Keleten megtörtént. Ellenben a pápaság mindig megőrizte a római császárságtól örökölt imperialista célkitűzést. 1000 körül ez a területi elv már annyira megszilárdult, hogy az akkori térítéseknel rendszerint az első alkalommal az egyház hatalmát képviselő püspökséget létesítették és csak azután térítették az ott lakó pogány népeket. Így történt Magyarországon is. Ismeretes, hogy a középkori magyar keresztyénség súlyos teherként hordozta a sok idegen és idegen hatalmi célokat szolgáló püspököt. Ennek a módszernek az az elvi alapja, hogy a pápa magát az egész világ helytartójának érzi, a népeknek pedig kötelességükké teszi, hogy őt elismerjék. A római egyháznak ma is van minden protestáns és minden nem-keresztyén ország részére püspöke.

Azonban már a középkorban sem sikerült ezt a rendszert teljes következetességgel keresztülvinni. Róma megalkuvó sokoldalúsága beleépítette a germán eredetű „Eigenkirchenrecht“*)-ból származó patronusi és később uralkodói (mint országpatronusi) igényeket s az exempt szerzetesrendeket. Számunkra tanulságos, hogy a területi elv áttörése néha — és pedig éppen *magyar földön* — *népi okokból* is megtörtént. A nagyszebeni és barcasági káptalan az erdélyi püspök megkerülésével közvetlenül az esztergomi érseknek volt alárendelve, érdekes következtetés a szászok politikai különállásából. A szepesi német városok plébánosai viszont külön érdekeik képviselőit német mintára fraternitásokban tömörítették. A szab. kir. városok kiépített patronusi jogok felett rendelkeztek.

A középkori egyházjog rendszerébe rést ütött a *reformáció*. Az első években Luther nem tiltakozott az egyház territóriális-univerzális szervezete ellen. Hamarosan azonban arra kényszerül, hogy ennek állítólagos isteni jogalapját hazugságnak nyilvánítsa. Erélyesen tiltakozik az ellen, hogy a szervezeti hovatartozást teszik az igazhitűség kritériumává. Sőt tagadja, hogy a keresztyén egyháznak szüksége van az egy földi vezérre. Az egyház nem politikai közösség, hanem „a szívek közössége, mely egység bőségesen elég ahhoz, hogy keresztyénség legyen, mely nélkül azonban semmiféle egység, akár városi, időbeli, személyi, munkabeli vagy bármi más nem alkothat keresztyénséget.“ (Vom Papsttum zu Rom.)

Az egyház külső rendje mégis szükségessé tesz bizonyos átfogó szervezetet. Akármennyire hangsúlyozza Luther az egyes gyülekezet jogát, mégsem volt independentista. A keletkezett hézagot be kell tölteni s ehhez senki sem alkalmasabb, mint a politikai hatalom hordozói, „különösen mivel ők is testvérek a keresztyén hitben, a papságban, a Lélekben s a mindennek felett való hatalomban“. (An den christlichen Adel...) Luther korában az „egyház és állam“ kérdéskomplexuma teljesen más formát öltött, mint ma. A kúria és az episcopátus egyrészt, az államhatalom másrészt egyformán szolgált keresztyén érdeket és egyformán hajlott az egy-

*) Az „Eigenkirchenrecht“ az a jogi elv, hogy a templomtelek földesura a templomot s ennek jövedelmét is bírja.

házzal való visszaélésre. Vallásilag semleges államot Luther nemcsak nem ismert, hanem ilyent el sem tudott képzelni.

Luther nem gondolt arra, hogy ennek következménye a territoriumoknak felekezeti különválása lesz. Elgondolása az volt, hogy V. Károly magáévá teszi reformterveit s ezzel világszerte megindul az egyház mindehánt s óvárgott reformja.

A nemzetközi egyházi szervezetről azonban nemcsak azért mondott le — ha ugyan az alkalmi és politikai természetű Schmalkaldeni Szövetséget nem tekintjük ilyennek — mert ez az eredeti terve meghiúsult, hanem tudatosan és szándékosan. A Schmalkaldeni Cikkekben írja: „Azért soha nem lehet az egyházat másként kormányozni és fenntartani, mint hogy mindnyájunk egy fő, Krisztus alatt éljünk és a püspökök mind egyenrangúak legyenek s buzgón egyetértsenek a tanításban, hitben és szentségekben, imádságban és a szeretet műveiben.“ (IV. cikkely.) Ugyanazt akarja kifejezni az Ág. H. VII. cikkelye is, amint ezt Melancthon az Apologia megfelelő részében részletesen kifejti: „Senki se gondolja, hogy az egyház, mint más külső politikai közösség, országhoz vagy királysághoz legyen kötve, ahogyan a római pápa mondja, hanem bizonyos igaz, hogy azoknak serege az igaz egyház, akik itt s amott a földön igazán Krisztusban hisznek, ha mindjárt különböző szertartásaik vannak.“ Ez az egyház nem láthatatlan. „Külső jelei: az igehirdető tiszt vagy evangélium és a szentségek.“ (U. o.) Luther tisztán látta, hogy az egyház hivatásának betöltéséhez szükségtelen a nemzetközi szervezet. Ez csak ott fontos, ahol az egyháznak hivatásán túlmenő világpolitikai célkitűzésesei vannak.

Egyházipolitikai okokból lehet azon sajnálkozni, hogy ennek következtében egyházunk szervezési munkája megállt az országhatároknál. Különösen másvallású országban sokszor fájdalmasan nélkülözzük a nemzetközi szervezet hátvédjét. Nemzeti begubbaszkodás még hozzá sokszor illuzórikussá teszi a tisztán lelki egységet más nemzetek egyházaival. Azonban ne felejtsük el, hogy Luther ezzel a bölcs önkorlátozással évszázadokra megóvta egyházunkat a politikai hatalomvágy kísértésétől.

Luther felhívása értelmében több uralkodó hozzáfogott országának megreformálásához. Róma az augsburgi vallásbékében (1555) legalább megállítani akarja ezt a folyamatot. Ott találták ki a „*cuius regio, eius religio*“ elvet, mely a következő századok egyháztörténetében oly nagy szerepet játszott. Ez a területi elv másik változata. Tldk. nem elv, hanem valláspolitikai szükségéből létrejött kompromisszum. Elvileg kezdetől fogva szöges ellentétben állt mind a reformációnak, mind a pápának az egész egyházra tartott igényével. Eredetileg csak ideiglenes rendezésnek szánták, miután azonban zsinati úton nem sikerült a szakadást át-hidalni, a westfáliai béke 1648-ban állandósította ezt a részleges rendezést. Mind a kettő azonban nem volt egyházi törvényalkotó fórum, hanem politikai hatalmak gyűlése.

A már protestáns országokban ez az elv nem volt további hatással az egyház szervezkedésére mely amúgy sem terjedt túl az ország, illetve a tartomány határára. Megakadályozta azonban a német nemzeti egyház létrejöttét és elgáncsolta az evangélikus egyház szervezkedését és terjedését a nem evangélikus uralkodók alatt.

Német földön ez az új „területi elv“ már azért sem került összekötésbe más, pl. népi elvvel, mert az egyes területeken nem igen voltak

másnemzetiségűek. Egész más volt a helyzet Magyarországon. Itt a török háború miatt nem sikerült a királynak a területi vallási egységet visszaállítani. Patrónusi jogaik alapján az evangélikus főurak lettek birtokaiknak reformátorai. Csak a bécsi béke teszi azonban lehetővé, hogy a gyülekezetek átfogó szervezetekbe tömörüljenek. A zsolnai és szepesváraljai zsinat (1610., ill. 1614.) kisebb területi egységeken végzi a szervezés munkáját. Mind a kettő tekintetbe veszi a népi tényezőket. A két Szepesváralján létesített szuperintendencia többségben német. Zsolnán a tót szuperintendensek mellé állítottak magyar és német lelkési „inspektorkat“ (u. l. esperesi hatáskörrel). Dunántúlon a Batthyány-uralom magyar és német gyülekezetei már régebben hitvallási okokból váltak külön, így a nyugati egyházmegyéknek kezdettől fogva német jellegük volt. Sopron, mint szab. kir. város, egyházi téren is féltékenyen megőrizte függetlenségét. Erdélyben szintén egybeesett a népi és hitvallási különválás.

Erdély volt különben az egész világon az első ország, amely a területi elv helyére a vallásszabadság elvét tette. *A magyar protestántizmus évszázadokig küzdött a területi elv ellen, amely számára nem nyújthatott életlehetőséget, különösen mivel mindkét formájában mint püspöki és királyi igény lépett fel. Ebben a harcban országos szervezet nélkül is egygyé forrt a három nemzetiség, melyek között a surlódási felületek egészen az őskeresztyénség módján ki voltak kapcsolva.*

A területi elv, mint egyházzervezeti tényező, itt is külső nyomásra nyomul előre. A Carolina Resolutio 1731-ben megengedi az egyház szervezkedését azzal a feltétellel, hogy ez négy szuperintendenssel elégedjék meg. Ennek következtében nem szervezkezhettek a déldunántúli gyülekezetek külön kerületté, ami valószínűleg Bárány György eredeti szándéka volt. Hiszen ő kezdetben nem állt hivatalos viszonyban a dunántúli egyházkerülettel, melynek akkor püspöke sem volt, hanem Krmann avatta fel s úgy látszik ennek hatására vezette be Tolna-Baranyában a dunáninneni inspektori rendszert. Sőt még a meglevő kerületek közül fel kellett áldozni a hat városit — a másik német egyházkerület lengyel uralom alatt elpusztult. De hogy ebben a kényszer alatt tett intézkedésben is mennyire nem vezette az egyházvezető magyar nemességet németellenes törekvéssé, azt legjobban mutatja a dobsinai egyezmény (1743), mely megállapítja, hogy az így keletkezett tiszai kerületnek minden második püspöke a német városok papjai közül választandó. Ezek közé számították Dobsinát és később a lengyelek alól felszabadult 13 szepesi várost is. A szab. kir. városok azonban most is külön-külön egyházmegyét alkottak, később a területi elv további figyelmen kívül hagyásával együtt tömörültek egy egyházmegyébe.

Jellemző, hogy a reformációutáni századokban városaink állandó kapcsolatot tartottak fenn németországi egyházakkal, onnan hozatták papjaik nagyrészét, akik egyházunkban soha nem voltak idegen test, ott tanították és avattatták teológusaikat, oda fordultak kényes teológiai és egyházbiztosági kérdésekben tanácsért. Mindebben a magyarság soha meg nem gátolta őket, ellenben velük együtt harcolt azért, hogy ezek a kapcsolatok megmaradhassanak, hiszen evangélikusságunk egyik ütőerét látták bennük. Ezt az ütőeret a bécsi udvar vágta el, hogy egyházunkat a friss táplálék elvonásával betokosodásra kényszerítse. Ezzel szemben a városok német vezetősége mindenütt külön magyar és tót templomról, istentiszteletről

és prédikátorról gondoskodott. Sopron pl. a 18. század végén 15 magyar hívőnek és a lícistáknak külön prédikátort tartott, de ezenkívül hittestvéri szeretetből viselte a liceum fenntartási költségeinek oroszlánrészét, mely akkor a magyar megújhodásnak egyik fellegvára volt.

Ezekben a történeti tényekben nem találjuk a területi elvnek azt a harmadik fajtáját, mely szerint az egyházat egy területen nem lehet népek szerint különosztani vagy egy átfogó szervezet alatt népi tényezők figyelembevételével tagolni. Igaz, nem találjuk bennük a népi elvet sem, amely — kiélezve — körülbelül azt jelentené, hogy két néphez tartozó evangélikusok nem szervezkehetnek együtt. Ellenben találjuk azt a krisztusi szeretetet, mely már az őskeresztység idejében döntő befolyással volt az egyház szervezeti kérdéseire s azt a gyakorlati érzéket, mely ebből a szeretetből folyik és feleslegessé teszi a valódi élettől mindig távolodó elveket. Őseink meglátták és komolyan vették azt, hogy a magyarhoni Sion három nyelven hirdeti az egy Isten dicsőségét; meglátták és komolyan vették azt is, hogy a közös földön a közös szenvedés és a közös hivatás közösségbe kényszerít minket. De egyikből sem kovácsoltak hitvallásszerű kötelező erővel bíró „elvet“.

Boldog volnék, ha ezzel, egyházunk dicsőséges multjával, lezárhatnám mondanivalómat. De nem lehet. A dicsőséges multra következik a másik, a gyászos korszak. Ez a gyászos fejezet nem a gályarabokról szól — akik ellenkezőleg legnagyobb dicsőségünk, — hanem arról a korról, melyben az egyház, minden külső életfeltétel birtokában, mégis hűtlen lett hivatásához. Ez a kor a felvilágosodás és a racionalizmus, majd a liberalizmus és kultúrprotestantizmus kora. Ez a kor az egyik oldalon általános emberi eszmék szolgálatában ledöntötte a népi és rendi különbségeket, a másik oldalon minden történelemnélküli nemzetiségben nagyhatalmi vágyakat ébresztett. Egyformán rombolta a nép és az állam teremtési rendjét. Ehelyett talajvesztett naivitással gondolatban felépítette az „emberi jogok“, a „szabadság, egyenlőség, testvériség“ megvalósíthatatlan álmovilágát. Ez a kor beült az egyházba is s mint elavult ócskaságot, félretette az evangéliumot. Eszméiben az egyháznak új feladatot szabott. Ez a kor szülte, mivel a nemzetiség mély gyökereit nem látta, a nemzeti asszimiláció eszméjét is s a többiekkel együtt ezt is az egyházak feladatává tette.

Ebből a korból származik — fájdalom — egyházunk mai alkotmánya és jogi gondolatvilága, eltekintve a lényegtelen újításoktól, melyeket a legújabb zsinat hozott. Belőle nem valami új reformátori felismerés törölte — és pedig tudatosan törölte — a régi népi vonásokat, hanem a kor-szellem. Sem az evangélium anyanyelvi hirdetése, sem a tanítás egysége nem ellenkezik azzal, hogy gyülekezetek nyelvek szerint neveztessenek el, ellenben természetessé teszik s a multban tették is azt, hogy a lehetőség szerint minden hívő vele egynyelvű prédikátortól hallja az Igét. A kétynyelvű szolgálatot ezzel szemben őseink mindig tökéletlen szükségmegoldásnak tekintették. Nem a jogi egyházközösgből, hanem a templomi gyülekezetből kiindulva, tisztán látták a nyelv gyülekezetalkotó jellegét. Ezzel az istentiszteleti nyelvet nem helyezték a tanítási egység fölé, följebbvalónak mutatták azonban az evangélium anyanyelvi hirdetését a külső szervezetenél s ezzel — hangsúlyozom — az Ág. H. értelmében jó úton jártak. Hiszen éppen az Ág. Hitvallás volt az, amely a tanításbeli s ezzel a lelki egységet is függetlenítette a jogi egységtől és nem féltette

a népi szervezési elvtől sem — hiszen a római univerzalizmussal szemben a Landesherrliches Kirchenregiment-nek sok helyen határozottan népi jellege volt. Aki ma megint a jogi hovátartozást teszi valaki evangélikusságának kritériumává, az visszasüllyedt a római gondolkodásba. Ez a veszély, különben is ma sokkal inkább fenyegeti egyházunkat, mint ahogy ezt éreznénk. Ilyen okból éppen mi magyarhoni evangélikusok, akik hazánkban kevesen vagyunk, nem rekeszthetünk ki 80.000 hittestvért hitünk közösségéből.

Ha Sólyom erre az érvre a paraszt-, bányász-, munkás-egyház példával felel, akkor erre csak azt mondhatom, hiszen minden gyermek tudja, hogy a paraszt, bányász és munkás egy nyelvet ért, magyar, német és tót azonban nem. Viszont egyáltalában nem tartom nevetségesnek azt a felismerést, hogy a parasztnak is a paraszt bizonyásgtétele ér legtöbbet — gondoljunk csak a finn parasztprofétára — s hogy az intellektuell gyakran többet nyer a mérnök evangélizációjából, mint a papéból. Így ez a példa inkább figyelmeztethet minket a népi tényezőkre, hiszen szükségesnek tartunk külön pedagógus-, pap-, papné-, értelmiségi-, ifjú- és leány-evangélizációt, külön német evangélizációs konferenciát azonban eddig nem rendeztünk. Van tanáregyesületünk és munkásszövetségünk s nem látunk ezeknek létében ellenmondást a hitbeli egységgel, német híveinknek viszont nincs külön átfogó egyháztársadalmi szervük.

Ez az a pont, ahol az egész kérdést meg kell fognunk. *Nyujt-e jelenlegi jogi felépítésünk alkalmas keretet német híveink egyházi szükségleteinek kielégítésére?* Ha nem, akkor nem kell-e ennek is, mint sok más bajnak okát abban keresnünk, hogy jogi egyházunkban még mindig egy letűnt kor eszméi uralkodnak? Ma mindenütt a reformátori megújulás útjára lép egyházunk. Attól félek, hogy ebben a fontos és kényes kérdésben nem látjuk tisztán, hogy ez is, jogi oldalát nézve is, csak egyik sebhelye egyházunk kultúrprotestáns elesettségének és hogy ebben a kérdésben is meg kell találnunk a meglevő „elveken“ túl a reformátori igazságot.

Igaz, hogy ma nem lehet a reformátori örökséget egyszerűen átvenni. Egyrészt azért nem, mert ma már másképp kell az államhatalomra tekintenünk. A modern állam tudatosan távoltartja magát a felekezeti kérdésektől. Semmiképpen sem azonosítja magát az egyház célkitűzéseivel nevelési és világnézeti kérdésekben sem. A már nem keresztyén államoktól az egyházak világszerte különváltak és kiépítették azt az önkormányzatot, ami nekünk külön magyarhoni helyzetünkben már mindig drága kincs volt. Az egyházak területi szétosztottsága ma sokkal inkább nemzeti jelleghez, mint valamilyen uralkodóhoz, mint summus episcopus-hoz való alkalmazkodás. Ez teljes mértékben áll magyar vonatkozásban is. Az egyháznak nem a területekkel van dolga, hanem az ezeken lakó népekkel. Ez vezeti az egyházat ma különösen a népi különbségek komolyanvételeire. Ehhez kerül még a népcsoportok kifejlődő új államjogi és nemzetközi jogi helyzete, amely ugyan politikai tényező, de viszont az államhatárok is azok.

Másrészt azonban az a tény nehezíti meg számunkra a reformációkorabeli szemlélethez való egyszerű visszatérést, hogy ma a teremtési rend mindenütt megingott. Mind magyar, mind német híveink rég kiestek ennek keretéből, amely a multban tartotta őket. Ezért lett ma a népiség, de az államhűség is, erkölcsi elkötelezésből politikummá, melyre a másik fél kényszerű bizalmatlansággal néz.

Mégis csak a reformáció adhat nekünk irányítást. S ezt adja is: A mai helyzet csak úgy változhatik meg, legalább az egyházban, érts: jogi egyházban, ha azok, akik ebben a vajudó és talajvesztett emberiségben Isten gyermekeinek tudják magukat, bizonyrágot tesznek hitükröl. Járjunk elöl jó példával népeinknek, kor- és hivatástársainknak abban is, hogy újratudatosan beleilleszkedjünk Isten teremtési rendjébe. Magyar magyarnáki német németnek, ha úgy tetszik munkás munkásnak, paraszt parasztnak és pap papnak mutassa meg az istenakarta helyét. *Egymás kezét azonban ne engedjük el.* Lássuk tisztán egyházunk mai helyzetének egész komolyságát, mérjük le reális veszélyeit is, ha kell, nyugodtan szervezkedjünk újra, ha kell, jajveszékelés nélkül határoljuk el jogi kereteinket, *de mind-ebben változhatatlanul tartzuk magasra azt, ami egyedül egy anyaszentegyház tagjaivá tesz minket: Az evangéliumot és a Lélek jogi korlátokon túlemelkedő közösségét!*

Spiegel-Schmidt Frigyes.

ehker. missz. m.-lelkész
Győr.

Könyvtárban.

Türmezei Erzsébet: Magasztaljuk együtt az Ő nevét. Kisebb vallásos színművek. A Fébé Evangélikus Diakonissza-Egyesület kiadása. 176 oldal. Ára 5 P. Kapható a kiadónál. — **Isten legkisebb szolgálai.** Kisebb vallásos színművek gyermekeknek és fiataloknak. Ára 4 P. 152 oldal, kapható ugyanott.

Az ifjúsági egyesületi munkában állandóan érezzük a hiányát megfelelő jeleneteknek. Megfelelő ilyen jelenetek híjjával néha a leghetlenebb népszínművek és bohózatok kerülnek előadásra s botránkoztatják meg sokszor azokat, akik az ifjúsági munkában is épülést keresnek. Ezen a szükségleten segít ez a két könyv, mely 11—11 rövid jelenetet tartalmaz különböző tárgykörből komoly evangéliumi levegővel. Külön értékük, hogy kevés szereplővel s a legegyszerűbb körülmények között is előadhatók. Beszerzésre melegen ajánljuk. T.

Megjelent **Imre Lajos: Ekkléziasztika** c. könyve, amely a Costus Theologorum — Református Theologusok Munkaközösségének 1941. évi illelménykötete. A könyv előjegyzési ára 6 (hat) P. Bolti ára jóval magasabb (8 P). Megrendelhető a Munkaközösség Főtitkári Hivatalánál, Debrecen, Központi Egyetem. A Coetus Theologorum alapító-, működő- és pártoló tagjai Imre Lajos könyvét pártoló tagsági díjuk ellenében kapják. A pártoló tagsági díj: hittanhallgatóknak évi 3 P, segédlelkészeknek évi 4 P, lelkipásztoroknak és nemlelkészjellegű természeti személyeknek évi 5 P, jogi személyeknek évi 6 P. A pártoló tagok kedvezményes áron kapják a Munkaközösség folyóiratát, a Theologiai Szemlélt is. Pártoló tagul lehet jelentkezni a Munkaközösség Főtitkári Hivatalánál, Debrecen, Központi Egyetem. Postatakarékpénztári csekk számla száma: 49.801.

Tudnivalók.

Nagysütörtökön este az egyetemes közgyűlés rendelkezése szerint ki kell szolgáltatni az úrvacsorát.

Nagypénteken és nagyszombaton a liturgikus szín fekete, húsvétkor és a húsvét utáni vasárnapokon fehér.

Húsvét u. 2. vasárnap, ápr. 19. sajtónap. Anyag a Belmissziói Munka-programmban. Offertóriumot kell tartani az evangélikus sajtó céljára.

A kiadóhivatal közlése.

Ebből a számból helyszűke miatt több rovatunkat sajnálatlaltal kénytelenül voltunk kihagyni.

Mindazoknak, kik mult évi előfizetésüket még nem rendezték, folyóiratunk küldését beszüntettük. Ezt a számot már nem kapják meg. Az emelkedő árak s a régi előfizetés mellett tovább nem várhatunk.

A Magyarországi Evangélikus Lelkészek Egyesülete 1942. április 8—10.-ig Győrött Országos Evangélikus Teológiai Napokat rendez.

A konferencia összefoglaló címe:

Harc az evangélikus istentiszteletért.

Reggel 9 órakor D. Raffay Sándor püspök, a MELE elnöke, a gyűlést megnyitja.

I. rész: Történeti örökség. 1. A római katolikus és ortodox egyház miséje elvi szempontból. Halász Kálmán. — 2. Luther és az istentisztelet. Wiczian Dezső. — 3. A 16. század magyar istentiszteleti öröksége. Jánossy Lajos. — 4. Az istentiszteletet megújító mozgalmak és azok bírálata. Budaker Oszkár.

II. rész: Dogmatikai alapvetés. 1. A megigazulás. Groó Gyula. Hozzászól Urbán Ernő. — 2. A gyülekezet. Veöreös Imre. Hozzászól Molitórisz János. — 3. Isten igéje. Karner Károly, Scholz László. Hozzászól Németh Károly. — 4. Úrvacsora. Benczur László. Hozzászól Balikó Zoltán.

III. rész: Az evangélikus istentisztelet. 1. Az istentisztelet. Járosi Andor. — 2. Lekció, textus, prédikáció. Szabó József. Hozzászól Szabó Lajos. — 3. Az úrvacsora az istentiszteletben. Ifj. Pröhle Károly és Sólyom Jenő. — 4. Imádság, ének, hitvallás az istentiszteletben. Schulek Tibor. Hozzászól Zászkaliczky Pál. — 5. Kifejezési eszközök és magatartás az evangélikus istentiszteletben. Révész István. Hozzászól Vető Lajos.

Gyakorlati feladatok. Összefoglalás. Túröczy Zoltán püspök.

D. Kapi Béla püspök a gyűlést berekeszti.

Az első nap estéjén Wolf Lajos Lukács 18, 9—14 alapján; a második nap estéjén Keken András Ésaías 1, 10—17 alapján tart áhítatot.

Jelentkezési határidő: március 30. Jelentkezni és érdeklődni lehet a győri lelkési hivatalnál.